

- *SSK Primleri kayıtdışının teşvikçisi*
- *Avrupa Birliği Denetim faaliyetlerini güçlendirecek*
- *Otomobil Pazarı Canlandı*
 - *Almanya umutları tüketiyor*

Ekonomik Rapor

Sahibi
Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni
Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu
Nail SANLI
Ali E. DOĞANOĞLU
Ahmet FETTAHOĞLU
Barış TOPRAK

TÜRMOB
Basın Yayın Dağıtım İşletmesi
tarafından yayınlanmaktadır

Adres
Gençlik Caddesi No:107
06570 Anıttepe - ANKARA
Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)
Fax: (0.312) 232 50 73
http: www.turmob.org.tr
e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı
Ziraat Matbaası
(0.312) 384 73 44

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı
Bilanço Dergisi'ne aittir.
Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya
tamamı alıntı yapılamaz

Bardağın dolu ve boş tarafı

2003 yılının ilk yarısını tamamladık. İlk yarının en önemli göstergesi ilk üç aylık GSMH rakamları oldu. 2003 yılının birinci üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre GSMH gelişme hızı yüzde 7.4 oldu. GSYİH gelişme hızı ise yüzde 8.1 olarak hesaplandı.

Türkiye altı çeyrektir büyüme ortamını sürdürüyor. Kapasite kullanım oranları, sanayi üretimi endeksi ve tarımsal üretime ilişkin gelişmeler olumlu bir seyir izliyor ve bardağın dolu tarafını gösteriyor.

Bardağın boş tarafında ise, dış ekonomik dengeye ilişkin göstergeler, cari açığın arttığını dış ticaret açığı ile turizm gelirleri ve işçi gelirlerindeki düşüş eğiliminin dikkat çekici olduğunu gösteriyor. Kamu maliyesi alanında, yılın ilk beş aylık göstergeleri bardağın diğer bir boş tarafını oluşturuyor. Yılın ilk beş ayında kamu gelirlerindeki artış eğilimi, harcamalardaki artış eğiliminin gerisinde, bazı aylarda vergi gelirleri faiz giderlerine bile yetmedi. İç borç stoku büyüme eğilimini sürdürdü. Kamu kesimi iç ve dış borç stoku 260 katrilyon liraya ulaştı.

Genel hatlarıyla bardağın iki tarafına baktıktan sonra, bu durumu nasıl yorumlamak gerekiyor. Bu sorunun karşılığı bizce temkinli iyimserlik olmalı. Gayri Safi Milli Hasıla gelişmeleri iyimserliği güçlendiren en önemli etken.

Bu sayımızda da, ilgi ile okuyacağımızı tahmin ettiğimiz haber ve araştıralara sayflarımızda yer verdik.

Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

SSK Primleri kayıtdışının teşvikçisi

Sosyal Sigortalar Kurumu primlerini artırarak, sosyal güvenlik sisteminin açıklarının kapatılması politikası iflas etti. Yüksek primler kayıtdışı istihdamın teşvikçisi oldu. Geçen yılın ilk beş ayında sosyal güvenlik kurumlarına bütçeden 4.8 katrilyon lira aktarılırken bu tutar 7 katrilyona yükseldi.

Sosyal Sigorta primlerinin yüksek oranlara çıkartılması, bu kurumun gelirlerini artırmak yerine azalttı. Primlerin yüksek oranlara ulaşması kayıtdışı istihdamın teşvikçisi oldu.

1999 yılında SSK primine esas kazancın alt sınırı 93.366.000 TL iken, bu kurumun açıklarını kapatmak amacıyla asgari ücretle olan bağı koparıldı. 2000 yılında asgari ücret 109.800.000 TL. iken SSK primine esas alt sınır 150.000.000 TL'ye çıkarıldı. Sigorta prim farkının işveren tarafından ödenmesi hükmü getirildi.

4447 sayılı Kanununun 1.1.2000 tarihinde yürürlüğe giren 10. maddesi ile 506 sayılı SSK gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabında esas tutulan günlük kazancın alt sı-

nırı 4.000.000 liraya ve üst sınırı ise alt sınırın üç katına 12.000.000 liraya çıkarıldı.

Ayrıca 4447 sayılı Kanunla yapılan bir sözleşmeyle, günlük kazanç alt sınırının her yıl, ilk olarak Nisan ayında bir önceki yılın Aralık ayı ile ondan önceki yılın Aralık ayına göre DİE tarafından açıklanan en son temel yıllık kentsel tüketici fiyatları indeksindeki artış oranı kadar, ikinci olarak bir önceki yılın GSYH sabit fiyatlarla gelişme hızı kadar artırılarak belirlenmesi esası getirildi.

Asgari ücretle, SSK primine esas kazanç tutarının bağının koparılması ve üst sınırın alt sınırın 5 katına kadar yükseltilmesi yüksek olan kayıtdışı istihdamın adeta patlamasına neden oldu.

2001 yılı başında istihdam edilenlerin kayıtlılık durumunu gösteren DİE ilk çalışmasına göre istihdam edilenlerin 46.7'si herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadığı sonucu ortaya çıktı. Bu oran 2001 yılı ikinci döneminde yüzde 53.7'ye yükseldi.

01.01.2003-31.12.2003 Tarihleri Arasında Uygulanacak
Asgari Ücret

	Saatlik Asgari Ücret	Günlük Asgari Ücret	Aylık Asgari Ücret
16 + Yaş	1.360.000.-	10.200.500.-	306.000.000.-
16 - Yaş	1.140.000.-	8.550.000.-	256.500.000

Tarih	Asgari Ücret (16 yaşını dolduranlar)	SSK Kazancına Tabi Alt Sınır	SSK Kazancının Tabi Üst Sınır
1990	414.000	225.000	2.048.010
1995	4.173.750	8.146.260	8.146.260
1999	93.600.000	93.366.000	150.223.500
2000	109.800.000	120.000.000	360.000.000
2001	139.950.000	210.000.000	1.050.000.000
2002	222.000.750	277.872.000	1.389.360.000
2003	306.000.000	393.099.960	1.965.499.800
2003/7	306.000.000	458.015.820	2.290.079.100

Herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların oranı 2001 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 55.2'ye ve son çeyreğinde 50.5'e geriledi.

2002 yılı dışında istihdam edilenleri, Türkiye genelinde yüzde 47.7'si, kentsel yerlerde yüzde 30.7'si, kırsal yerlerde ise yüzde 70.4'ü herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışıyor. Herhangi bir

sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışanların yüzde 62'sini erkekler oluşturuyor.

2002 yılı sonu itibarıyla, herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olmayanların oranı yüzde 52.6 olarak gerçekleşti.

2003 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Türkiye genelinde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışan 10 milyon 93 bin

kişi bulunuyor. Kentsel yerlerde istihdam edilenlerin yüzde 34.5'i yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı değil.

Çalışanların yarısının kayıtdışı istihdam edilmesi sosyal güvenlik kurumlarında aktüeryal dengelerinin bozulmasının en önemli sebebinin oluşturuyor.

1999 yılında SSK'ya yapılan Hazine yardımı 1.1 katrilyon,

16 Yaşından Büyük İşçilerin Brüt ve Net Asgari Ücreti ve Asgari Ücretin İşverene Maliyeti			
	Mart 2003	Nisan 2003	Temmuz 2003
Aylık Brüt Asgari Ücret	306.000.000	306.000.000	306.000.000
SSK Primleri İşçi Hissesi	42.840.000	42.840.000	42.840.000
İşsizlik Sigortası İşçi Hissesi	3.060.000	3.060.000	3.060.000
Gelir Vergisi	32.265.000	32.265.000	32.265.000
Damga Vergisi	1.836.000	1.836.000	1.836.000
Kesintiler Toplamı	80.001.000	80.001.000	80.001.000
Aylık NET Asgari Ücret	225.999.000	225.999.000	225.999.000
SSK Primleri İşveren Hissesi	63.878.742	76.654.492	89.313.085
İşsizlik Sigortası İşveren Payı	6.551.666	7.861.999	9.160.316
İşverence Ödenen SSK Primi İşçi Hissesi	3.021.661	12.193.954	21.282.215
İşverence Ödenen İşsizlik Sigortası İşçi His.	215.833	871.000	1.520.158
Asgari Ücretin İşverene Maliyeti	379.667.902	403.581.485	427.275.774

2000 yılında 400 trilyon, 2001 yılında 1.1 katrilyon ve 2002 yılında 2.3 katrilyona yükseldi. Geçtiğimiz yılın ilk beş ayında sosyal güvenlik kurumlarına bütçeden 4.8 katrilyon lira aktarılırken, bu yıl bu tutar 7 katrilyon lirayı aştı.

16 yaşından büyük işçilerin brüt asgari ücreti 306 milyon TL iken asgari ücretlinin eline 225.999.000 TL geçiyor. Asgari ücretlinin işverene maliyeti ise 427.275.774 TL'ye ulaşıyor.

Bu tabloda SSK primleri işçi hissesi, işsizlik sigortası işçi hissesi, SSK primleri işveren hissesi, işsizlik sigortası işveren payı, işverence ödenen SSK primi işçi hissesi ve işverence ödenen işsizlik sigortası işçi hissesi toplamı 167.175.774 TL'ye

ulaşıyor. Bu rakama 32.265.000 gelir vergisi ve 1.836.000 TL damga vergisi de eklendiğinde 201.276.774 TL'ye çıkıyor. 427.275.774 TL'lik maliyetin 201.276.774 TL'si sosyal güvenlik ve vergi kesintileri olurken işçinin elime 225.999.000 TL geçiyor. Kesintilerin bu kadar yüksek olması kayıtdışı istihdamında teşvikçisi oluyor.

Sosyal Sigorta Primlerini artırarak,

sozial güvenlik sisteminin açıklarını kapatma politikası, kayıtdışı istihdamı artırarak, sistemin daha da büyük bir açıklarla karşılaşmasına sebep oldu. 1 Temmuz 2003'den itibaren SSK primine esas kazancın alt ve üst sınırları yüzde 16.5 oranında artırıldı. Halen 393 milyon 99 bin 960 lira olan SSK primine esas kazancın alt sınırı, 1 Temmuzdan itibaren 458 milyon 15 bin 820 liraya, 1 milyar 965 milyon 499 bin 800

nemez bir yükte karşı karşıya bırakmaktadır.

Onaltı yaşından büyük işçilerin brüt asgari ücreti 306 milyon lira iken, asgari ücretlinin eline 225 milyon 999 bin lira geçiyor. Asgari ücretlinin işverene maliyeti ise 427 milyon 275 bin 774 lira. Maliyetin bu kadar yükselmesinde sosyal güvenlik primleri en büyük paya sahip. Eline 225 milyon lira geçen bir asgari ücretliden, 201 milyon

276 bin 774 liralık sosyal güvenlik ve vergi kesintisi yapılıyor. Bu durum kayıtdışı istihdamı adeta körükliyor.

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre, Türkiye genelinde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadan çalışan 10 milyon 93 bin kişi bulunuyor.

Kentsel yerlerde istihdam edilenlerin yüzde 34.5'i yaptığı işten dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değil.

Yapılması gereken bu yüksek oranlı sosyal güvenlik kesintilerini düşürerek, kayıtdışında kalanları sisteme dahil etmektir. Hükümet, sosyal güvenlik sisteminin bütçeye yükünü azaltmak istiyorsa, oranları artırmak yerine düşürmesi gerekir" dedi.

lira olan üst sınır ise 2 milyar 290 milyon 79 bin 100 liraya yükselecek.

Konuya ilişkin görüşlerini açıklayan **TÜRMOB Genel Başkanı Mehmet Timur**, "Sosyal sigorta primlerini yüksek oranlara çıkartmak, bu kurumun gelirlerini artırmak yerine azaltmaktadır. Çok sayıda çalışması sosyal güvenlik sisteminin dışına iterek, kayıtlı olanları da öde-

Avrupa Birliği denetim faaliyetlerini geliştirecek

Avrupa Birliği Komisyonu üye ülkelerde yasal denetim sürecinin güçlendirilmesi konusundaki önerilerini bilgi notu şeklinde yayınladı. AB bünyesinde mali raporlama, yasal denetim, şirket yönetişimi ve sermaye piyasaları yeniden düzenlenecek.

AB Komisyonu geçen ay, yasal denetim konusunda Birlik bünyesinde bugüne kadar yapılmış olan çalışmalarla halen içinde bulunulan durumu irdeleyen ve bu çerçevede yasal denetim faaliyetinin daha etkin ve yatırımcılar ile kamu oyunun güvenine sahip bir yapıya kavuşturulması için alınması gereken önlemleri içeren bir 'Bilgi Notu' -Communication- yayınladı.

Bilgi notunda, Enron ile daha sonra meydana gelen mali raporlama skandallarının, son oniki aylık dönemde, dünyanın tüm sermaye piyasalarında, yatırımcı güveninin ve denetim mesleğinin saygınlığının önem-

li ölçüde yitirilmesine neden olduğuna değinilerek, Avrupa Birliği bünyesinde, mali raporlama, yasal denetim, şirket yönetişimi ve sermaye piyasaları konularının ele alınarak yeniden düzenlenmesi konusunu ön plana taşıdığı belirtilmektedir. Bilgi notunda, Enron sonrası olayların, daha sonra bu alanda ABD'nin aldığı önlemlerin ve Sarbanes-Oxley Yasası ile AB'de karşı karşıya bulunan mali raporlama sorunların; Komisyonun, AB'de şirket yönetişiminin güçlendirilmesi yolundaki çalışmaları çerçevesinde, yasal denetim alanında AB'nin önceliklerinin ne olması gerektiği konusuna güncellik kazan-

dırdığı ifade edilmektedir. Komisyon ayrıca denetim alanında öncelik taşıyan hususların ele alındığı bu bilgi notuna paralel olarak, "Şirketler Yasasının Modernleştirilmesi ve Avrupa Birliği'nde Şirket Yönetişiminin Güçlendirilmesi" konulu bilgi notunu yayınlayacağını da duyurdu.

Aşağıdaki bölümlerde bu bilgi notunda yapılan durum tespiti ile alınması önerilen önlemler özet halinde verilmektedir:

Bilgi notunda yasal denetim alanında AB bünyesinde bugüne kadar yapılmış olan çalışmalara da kısaca temas edilmektedir. Bu kapsamda AB'nde yasal denetim alanında mevcut olan

ülkelerarası uyumlu yaklaşım eksikliğini Komisyonu, 1996 yılında "AB'nde Yasal Denetimcinin Rolü, Durumu ve Sorumluluğu" üzerinde bir "Yeşil Rapor" hazırlamaya yönelttiği ve bu Rapor üzerine AB bünyesinde genel anlamda yasal denetim elemanlarının onaylanması, ruhsatlandırılmaları konusuylla ilgili düzenlemeler getiren 8nci Yönergenin ötesinde düzenlemeler getirilmesi gerektiği konusunda bir yaygın kanaatin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu alanda daha sonra vuku bulan gelişmeler kısaca şöyledir; Bu gelişmeler üzerine Komisyon "Avrupa Birliği'nde Yasal Denetim, Katedeceğimiz Yol" isimli bir bilgi notu yayımlayarak Denetimle ilgili bir AB Komitesi kurulmasını önermiştir. Komite tarafından yürütülen çalışmalara dayalı olarak Komisyon, Kasım 2000'de "AB'nde Yasal Denetimciler için Kalite Güvencesi" ve Mayıs 2002'de de "Yasal denetimciler" öneri paketlerini yayınlamış olup bu öneri paketleri üye ülkeler tarafından uygulamaya konulmaktadır. Diğer taraftan uluslararası denetim standartları üzerindeki hazırlık çalışmaları da yürütülmektedir.

Tüm bu gelişmelere rağmen Komisyon, içinde bulunulan durumun, sermaye piyasalarına olan yatırımcı inancının güçlendirilmesi ve AB'nde denetim faaliyetine olan kamusal güven-

nin pekiştirilmesi için yeni önlemler alınmasının gerekli kıldığını düşünmektedir.

Komisyon bilgi notunda ayrıca denetimciler tarafından sağlanan mali bilgilerin sadece hisseleri Borsalarda işlem gören şirketler açısından değil fakat çok daha geniş bir kesim için büyük önem taşıdığı hususuna değinmekte ve esasen Avrupa Birliği'nde halen yürürlükte bulunan yasal düzenlemenin, sınırlı sorumluluğa sahip tüm şirketleri, tüm bankaları ve sigorta şirketlerini yasal denetime tabi tutmakta olmasının bu durumu yansıtmakta olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla denetim alanında kapsamlı ve tutarlı bir AB politikasının oluşturulmasının başlangıç noktası, AB'nde yürütülmekte olan ve sayısı bir milyonun üzerinde olan tüm yasal denetimleri kapsamıdır ki bu Borsaya kote edilmiş şirket sayısı olan yaklaşık 7000 rakamının çok üzerindedir.

Komisyonun Önerileri:

MODERN BİR YASAL ÇERÇEVE

Modern ve prensiplere dayalı 8 nci Yönerge

Komisyon 2000 ve 2002 yıllarında Dış Kalite güvencesi ve denetimci bağımsızlığı üzerinde Öneriler demeti yayınlamıştır. Ancak Enron ve sonrası olayların gerekli kıldığı kararlı uygulamalar dikkate alınırsa bağılayıcı olmayan mevzuata

fazla güvenilemeyeceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle Komisyon AB'nde yapılmakta olan tüm denetim faaliyetleri için bir yasal temel oluşturmak üzere, 1984 yılında çıkarılan ve o tarihten buyana hiç revizyondan geçmemiş olan 8nci Yönergenin gözden geçirilerek modernleştirilmesini önermektedir. Uygun olduğu sürece bu Yönerge AB sermaye piyasalarına kote edilmiş olan şirketlerle ilgili denetim işleri yapmakta olan AB-dışı denetim firmaları içinde bağılayıcı olmalıdır.

Denetim Düzenleme Komitesi Oluşturulması

1998 yılında yayınlanmış olan bilgi notu ile esasları belirlenmiş olan AB yasal denetim politikası yaklaşımı esas itibariyle "gözlem altında kendi kendini düzenleme"ye dayalı bulunmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda AB Denetim komitesi denetim mesleğinden gelen temsilciler içermektedir. Bu düzenleme bugüne kadar faydalı sonuçlar vermiştir.

Ancak varolan koşullar altında AB'nin politika oluşturmasında bağımsız davranabilmesini yeterli biçimde güvence altına almak için kamu çıkarını temsil edenlerle denetim mesleğini temsil edenler arasındaki dengede bir değişikliğe gidilmesi gerekmektedir. Bu denge değişikliği AB'nin politika belirle-

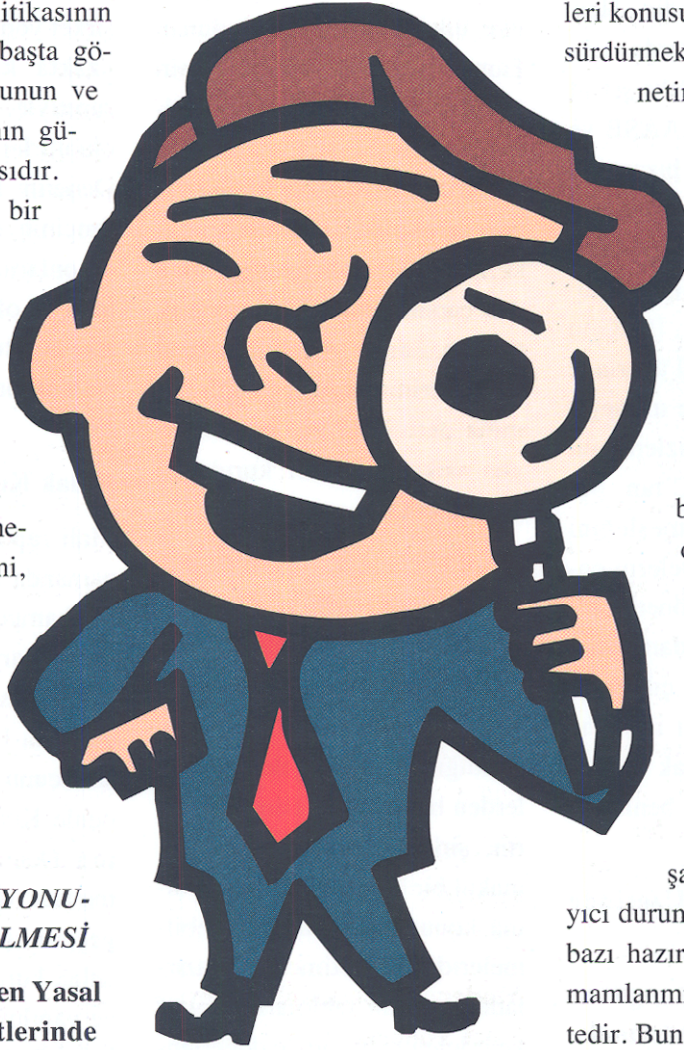
me fonksiyonunda bundan böyle mesleğin bilgi birikimi ve kaynaklarına ihtiyaç duyulmayacağı veya başvurulmayacağı anlamına gelmemektedir. Ancak esas amaçlanan husus, hem uygulamada hem algılanma biçimi itibarıyla kamu çıkarının, AB'nin denetim politikasının oluşturulmasında en başta gözetilen prensip olduğunun ve bunun böyle kaldığının güvence altına alınmasıdır. Bu denge değişikliği bir AB Denetim Düzenleme Komitesi oluşturulması yoluyla sağlanabilir. İsmi Denetim Danışma Komitesi olarak değiştirilecek olan mevcut AB Denetim komitesi görevini, kural koyucularla denetim mesleğini ifa edenler arasında bir tartışma platformu oluşturacak şekilde sürdürebilir.

DENETİM FONKSİYONUNUN GÜÇLENDİRİLMESİ

2005 Yılından İtibaren Yasal Denetim Faaliyetlerinde Uluslararası Denetim Standartlarının (ISA) Kullanılması

Avrupa Birliği bölgesinin tümünde yürütülen denetim faaliyetlerinde istikrarlı biçimde yüksek bir denetim kalitesinin tutturulabilmesi açısından te-

mel bir unsur ortak denetim standartlarının kullanılmasıdır. 1999 yılından buyana AB Denetim Komitesi tarafından yürütülen çalışmalar üye ülkelerde halen ISA'lara uyum açısından oldukça uzun bir mesafe

alındığını ortaya koymuştur. Ancak bu çalışma örneğinin uluslararası şirket gruplarının denetimi alanında bir standart geliştirilmesi, ISA'lardaki denetim riski modelinin güncelleştirilmesi ve Uluslararası Muhasebe

standartları ile ilgili denetim kılavuzlarının geliştirilmesi gibi bazı belirli alanlarda ISA'ların ıslah edilmeleri gerektiğini ortaya koymuştur. Halen Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) mevcut ISA'ların ıslah edilmeleri konusunda etkin bir faaliyet sürdürmektedir. Komisyon denetim alanında en iyi nitelikleri taşıyan standartların geliştirilmesi yolundaki çalışmalarında IAASB'yi desteklemektedir.

Komisyon 2005 yılından itibaren AB bölgesinde yapılacak denetim faaliyetlerinde ISA'ların kullanılmasının bir gereklilik haline getirilmesini öngörmektedir. Bununla beraber ISA'ların kullanılmasının başarılı bir şekilde bağlayıcı duruma getirilebilmesi için bazı hazırlık çalışmalarının tamamlanmış olması gerekmektedir. Bunlar arasında ISA'larla ulusal uygulamalar arasındaki farkların ortaya çıkarılması, ISA'ların değerlendirilmesi için bir prensipler dizisi geliştirilmesi de vardır.

Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB), Uluslararası Muhasebe

ciler Federasyonunun (IFAC) faaliyette olan teknik komitelerinden birisidir. Enron olayından sonraki dönemde Komisyon (AB) IAASB'nin standart belirleme çalışmalarının IFAC'tan ayrılması konusunun ciddiyetle mütalaa edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Her ne kadar yakın zamanlarda standart belirleme işinin daha şeffaf hale getirilmesi ve IAASB'ye muhasebe mesleğini bizzat ifa etmeyen sınırlı sayıda üyenin dahil edilmesi ile kamu çıkarının daha iyi temsil edilmesi olanağı yaratılmış ise de, IFAC'ın yönetim biçimi, Kurul üzerinde uluslararası muhasebe mesleğinin kontrolü olduğu izlenimini yaratmaktadır. IFAC'tan bağımsız, muhasebe mesleğini bizzat ifa etmeyen üyelerin çoğunlukta olduğu bir yönetim biçimine sahip bir standart belirleme örgütü, kamu çıkarının korunması bakış açısı ile daha çok itibar sahibi olacak ve AB tarafından daha kolay benimsenebilecektir.

Denetim Mesleği Üzerinde Kamu Gözetimi

Mesleğe olan mevcut güven kaybı kısmen kamuoyunun, kendi kendini düzenleyen bir meslek camiasının sorunlarına çözüm ararken çıkar çatışmaları ile karşılaşabileceği riski taşıdığı şeklinde bir kanaat taşımasına dayanmaktadır.

Kalite güvencesi üzerinde kamu gözetiminin sağlanması için

üye ülkelerde kurulan birimlerin kurumsal yapısı ülkeden, ülkeye değişiklik göstermektedir. Bu konuda AB çapında bir uyum sağlanması gerekmektedir.

Bu çerçevede Komisyon ile Denetim Danışma Komitesince, üye ülkelerde mevcut bulunan kamu gözetim sistemlerinin gözden geçirilmesi, 8nci Yönergeye dahil edilmek üzere kamu gözetimi için öngörülen asgari gerekliliklerin tanımlanması ve sağlam ve işlerliği olan AB çapında bir ağ oluşturacak şekilde kamu gözetimi ulusal sistemlerinin birbirine bağlı duruma getirildiği bir koordinasyon mekanizmasının kurulması gerekmektedir.

Yasal Denetimle İlişkili Olarak Şirket Yönetişimi; Denetim Komiteleri ve İç Kontrol Şirket yönetişimi kapsamında yasal denetim elemanının rolü ele alındığında önde gelen hedeflerden birisi, yasal deneticilerin, şirket yöneticilerine karşı makul bir bağımsızlık sahibi olma konumunu idama ettirebilmeleridir. Deneticinin, hazırladıkları mali tabloları objektif ve irdeleyici bir gözle değerlendirme durumunda oldukları şirket yöneticileri ile çok yakın ve bağımlı olmamaları gerektiği açıktır. Dolayısıyla Komisyon, modernleştirilmiş 8nci Yönergeye dahil edilmek üzere, onların icra direktörlerinden bağımsız kalmalarını güvence altına

alacak şekilde denetim elemanlarının tayini, işlerine son verilmesi ve emeklerinin karşılığının verilmesi konularında prensipler oluşturma işini mütalaa edecektir.

Bu alanda özellikle denetim komiteleri, yasal deneticilerin şirket yöneticilerinden bir parça uzakta kalmalarını sağlamak suretiyle, yönetime yardımcı olabilirler. Diğer taraftan AB Denetim Komitesi, yasal deneticinin, denetim komitelerinin ve onların şirket yönetim sistemiyle olan ilişkilerinin açıklığa kavuşturulması gerektiği konusuna önemle dikkat çekmiştir.

Ahlak Kuralları

Mali raporlama alanında yakın zamanda tanık olunan skandallar kamuoyunda, bazı denetim elemanlarının uygun olmayan ahlaki davranışlar sergiledikleri yolunda bir izlenimin doğması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle Komisyon ve AB Denetim Danışma Komitesi, halen mevcut olan ulusal düzeyde geçerli ahlak kurallarını, IFAC ahlak kurallarını inceleyecekler ve yapılması gerekli görülen işleri mütalaa edeceklerdir.

Denetim Elemanının Bağımsızlığı

Komisyonun deneticilerin bağımsızlığı konusundaki 16 Mayıs 2002 tarihli önerileri kabul edilmiştir. AB'nin bu alandaki yaklaşımının temel amacı, de-

netimcinin, kendisi ile müşteri arasında herhangi bir mali, işle ve istihdamla ilgili veya başka bir ilişkisinin (denetim dışı hizmet sunumu dahil) olması halinde denetim işini ifa etmesini sağlamaktır.

Bu çerçevede Komisyon, denetim elemanının bağımsızlığı alanında önermiş olduğu hususlar doğrultusunda denetimcinin bağımsızlığını daha da güçlendirecek birtakım yeni prensipleri modernleştirilecek yeni 8nci Yönergeye dahil edecek ve denetimci tarafından denetim müşterisine sunulan ek hizmetlerle ilgili olarak daha sınırlayıcı bir yaklaşım güdülmesinin etkilerini inceleyecektir.

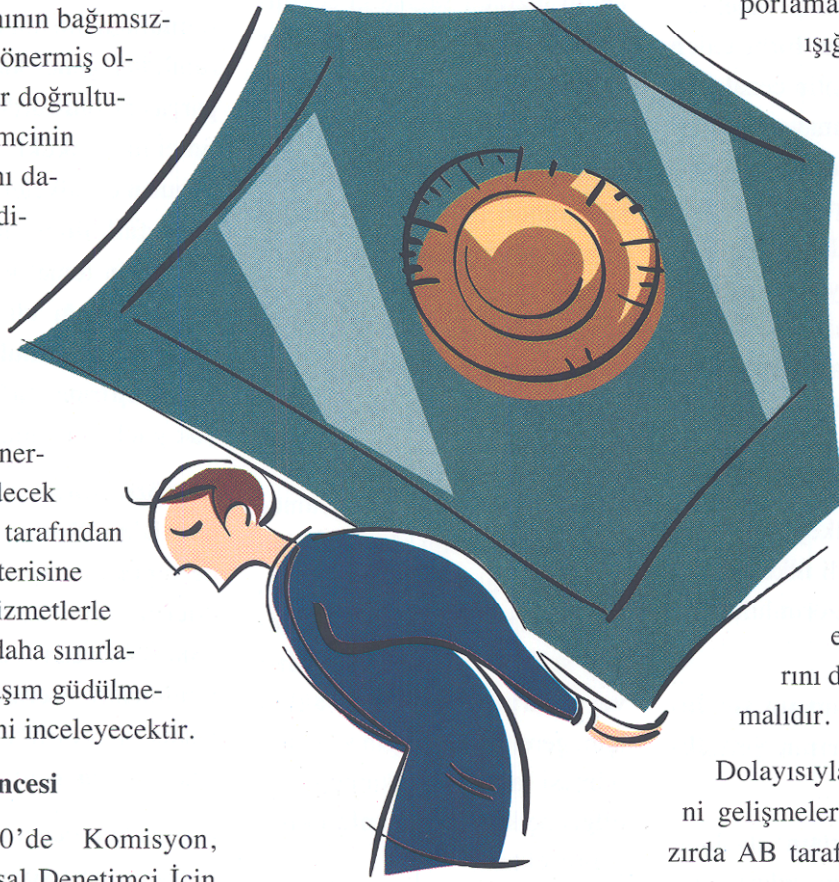
Kalite Güvencesi

Kasım 2000'de Komisyon, "AB'nde Yasal Denetimci İçin Kalite Güvencesi" üzerinde önerilerini yayınlamıştır. Bu öneriler doğrultusunda AB'ndeki tüm denetim elemanları 2003 yılından başlayarak kamusal gözetimle birlikte daha etkin bir dış kalite güvencesi sistemine tabi olacaklardır. Komisyon üye ülkelerde Kalite Güvencesi alanındaki önerilerin uygulamaya konulma sürecinin sonuçlarını ve sistemin etkinli-

ğini gözden geçirecek ve 8nci Yönergeye kalite güvence sisteminin gerekliliği hususu dahil edilecektir.

Eğitim ve staj

Mesleki yeterlilik için gerekli

olan kapsamlı ve derinlemesine bir uzmanlığın kazanılabilmesi için denetim elemanları geniş kapsamlı bir bilgi birikimine sahip olmalı, yeteneklerini geliştirmeliler ve mesleki değerleri iyi anlamalıdır. Mesleğin icra edilmesinde uygun nitelikli bir eğitim ve staj vazgeçilemez bir nitelik taşımaktadır.

Eğitimle ilgili ihtiyaçların günün koşullarına uygun biçimde tespit edilmiş olmasını sağlama, güvence altına almak için, uluslararası araştırma ve geliştirme çalışmalarını dikkate almak suretiyle müfredat programı, iş hayatındaki ve mali raporlamadaki gelişmeler ışığında gözden geçirilmeli, değerlendirilmelidir. Böyle bir değerlendirme örneğinin, I F A C ' ın ' Muhasebe Meslek mensupları için Uluslararası Eğitim Standartları' gibi uluslararası eğitim standartlarını da gözönünde tutmalıdır.

Dolayısıyla Komisyon, yeni gelişmeler ışığında halihazırda AB tarafından öngörülen müfredat programının ne ölçüde uygun olduğunu inceleyecek ve modern hale getirilecek olan 8nci Yönergeye sürekli eğitimle ilgili bir prensibin dahil edilmesi konusunu mütalaa edecektir.

Disiplinle İlgili Cezalandırma Sistemleri

Yetersiz yapılan denetimlerin önlenmesi ve düzeltilmesinde disiplin ceza sistemleri önemli

bir araç olma niteliği taşımaktadır ve aynı zamanda denetim mesleğinin kamuoyu nazarında sayınlığını ortaya koymanın bir vasıtasıdır. Mevcut 8nci Yönerge halen gerekli olan uygun disiplin cezalarının uygulanmasını amirdir. Hernekadar üye ülkelerde geçerli yasal sistemlerin ve mevzuatın birbirinden farklı olması disiplin cezalarında bir uyumlaşturmaya gidilmesini güçleştiriyorsa da, Komisyon, Üye ülkelerde yürürlükte olan disiplin cezaları sistemlerini değerlendirmeye tabi tutacak ve özellikle şeffaflık ve kamuoyuna açıklama açılarından disiplin işlemlerinde bir ortak yaklaşımın sağlanması ve genişletilmesine çaba harcayacak ve birden fazla ülkeyi ilgilendiren olaylarda ilgili ülkelerin işbirliği yapması zorunluluğunu getirecektir.

Denetim Firmalarının ve Onların Şube Ağlarının Şeffaflığı

Denetim firmalarının uluslararası teşkilat ağları; onların, ağda yer alan üye firmaların müşterileri kabulü ve ilişkilerini sürdürme usulleri, denetim usulleri ve ortakların karar alma süreçleri konusunda etkin bir kontrol gücüne sahip olmalarına izin vermeyecek ölçüde birbirinden ayrı ve bağımsız tüzel kişilikler arasında yapılan gevşek ve bağlayıcı olmayan anlaşmalara dayanmaktadırlar. Yakın zamanda bir büyük denetim

firmasının uluslararası ağının çöküşü, bu uluslararası örgütlenme ağlarının ne kadar gevşek bir niteliğe sahip olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur. Dolayısıyla bir belirli denetim firmasının dünyanın her tarafında aynı düzeyde yüksek vasıflı denetim hizmeti sağladığı şeklinde bir intiba yaratmış olması bir beklenti açığı riski doğurabilmektedir.

Bu durumun açıklığa kavuşturulabilmesi için denetim firmaları, onların uluslararası örgütlenme ağları ve bu ağda yer alan üye firmalarla ilişkileri konusunda asgari bir şeffaflık düzeyinin sağlanması gerekmektedir.

Uluslararası Firmalar Forumunun çalışmalarını da yakından takip edecek olan Komisyon, 8nci Yönergeye dahil edilebilecek şekilde, denetim firmaları ve onların örgütlenme ağları için, gerekli şeffaflığın sağlanabilmesi amacıyla, kamuoyuna bilgi açıklama zorunlulukları getirecektir.

Denetimcinin Sorumluluğu

Yasal Denetim konusunda 1998 yılında yayınlamış olduğu bilgi notunda Komisyon, çıkardığı Yeşil Rapor hakkında görüş bildirenlerin çoğunun mesleki sorumluluk konusunda bir uyumlaşturmaya gitmenin olanaksız ve gereksiz olduğu şeklinde düşündüklerini belirtmiş ancak bu alanda bir çalışma başlatması yolunda da denetim meslek ca-

miasından büyük destek geldiğini açıklamıştı.

Bunun üzerine Komisyon hukuki sorumluluk üzerinde Ocak 2001 tarihinde sonuçlanmış olan bir çalışma başlattı. Bu çalışmanın vardığı sonuçlardan birisi, denetim elemanının sorumluluğunun ulusal hukuki sorumluluk genel kavramının bir parçasını oluşturduğu ve denetimcinin hukuki sorumluluğu konusunda ülkeler arasında varolan farklılığın, ulusal hukuki rejimlerin temel niteliklerinden kaynaklandığı idi. Bu nedenle mesleki sorumluluk alanında uyumlaştırma sağlanması büyük güçlük arz etmektedir.

Bu sözü edilen çalışma üzerinde AB'nin Denetim Komitesinde yapılan tartışmalar, denetimcilerin yaptıkları hatalardan, yanlışlıklardan ötürü sorumlu tutulmaları üzerinde genel anlaşma, fikir birliği bulunduğunu ortaya koymuştur.

Komisyon denetim kalitesinin yükseltilmesi yolunda denetimcinin hukuki sorumluluğu bulunmasını temel bir unsur olarak mütalaa etmekte ve denetimcilerin hukuki sorumlulukları alanında bir uyumlaşturmaya veya sınırlamaya gidilmesinin gerekli olduğuna inanmamaktadır. Bununla beraber varolan hukuki sorumluluk rejimlerinin genel anlamlı ekonomik etkilerinin incelenmesine ihtiyaç duyulabilir.

Ortadoğu pazarı ekonomiyi geliştirecek

Ortadoğu pastası tüm ülkelerin iştahını kabartmasına karşın, ABD bölgenin tek hakimi konumunu pekiştiriyor. Bölge ülkeleri doğal kaynaklardan elde ettiği gelirleri, yatırım yerine silahlanmaya harcıyor. Körfez savaşından 2001 yılına kadar bölge ülkelerinin silahlanma için harcadığı para 610 milyar dolara ulaştı. Türkiye sınır ticaret merkezleri ile ortadoğu ülkeleri ile ticaretini geliştirmeyi hedefliyor.

Dünyanın yıllardır sorunlu bölgesi olan ortadoğu'da belirsizlikler devam ederken ABD bölgedeki etkinliğini her geçen gün pekiştiriyor. Ancak bölgede sorunlarda bitmiyor. Bölgedeki gelişmeler Türkiye'yi hem ekonomik hem de siyasal alanda çok yakından etkiliyor. Bölge, geleneksel olarak kültürlerin ve dinlerin kesişme noktası olması yanında son yüzyılda özellikle de sahip olduğu petrol zenginliği nedeniyle güç ve egemenlik mücadelelerine sahne olmuş, bu yüzden de dünyanın en istikrarsız bölgeleri içinde ilk sıralarda yer aldı.

Körfez Savaşı'nın ardından bölgedeki Amerikan varlığı daha da güçlenmiştir. Bazı bölge ülkelerinin Körfez savaşının ardından güvenlik kaygılarıyla yeni bir silahlanma hamlesine girmesi, bir taraftan ülkeler arasında gerginliklerin artmasına sebep olurken, diğer ta-

raftan ekonomik ve ticari açıdan büyük kayıplara yol açtı. Merkezi Stokholm'da bulunan Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü'nün verilerine göre, Körfez Savaşı'ndan 2001 yılına kadar bölgedeki silah harcamalarının toplamı yaklaşık 610 milyar dolara ulaştı. Silah harcamalarını artıran bölge ülkeleri içinde 201 milyar dolarla S.Arabistan ilk sırayı alırken, bu ülkeyi 89 milyar dolarla İsrail izlemekte. Söz konusu dönemde İran 66 milyar, Suriye 46 milyar, Kuveyt 36 milyar, Mısır 26 milyar, Umman 21 milyar, BAE 18 milyar, Ürdün 7 milyar, Yemen 5 milyar ve Bahreyn ise 3 milyar dolar tutarında silahlanma harcaması gerçekleştirdi.

Dış Ticaret Uzmanları Mustafa Güleç ve Uzman Yardımcısı Gençay Oğuz, tarafından, "Irak savaşının gölgesinde Ortadoğu ülkeleri ticari ilişkileri" isimli çalışmada bölgedeki gelişmeler ve ticari bek-

lentilerle, savaşın Türkiye'ye etkisi değerlendirildi.

Irak, Körfez Savaşı öncesi dönemde, Almanya'nın ardından Türkiye'nin ikinci büyük ticari partneri durumundaydı. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin Ortadoğu'ya bakan kapısı da Irak üzerinden açılmaktaydı. Körfez Savaşı ve ardından uygulanan ambargo ile Irak pazarı da, Irak üzerinden Ortadoğu'ya açılan kapılar da büyük ölçüde eski aktivitesini kaybetmiştir. Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattının kapatılması, bir yandan petrol ithalatını güçleştirirken, bir yandan da petrol ile taşımadan doğan geliri ortadan kaldırmış, izleyen yıllarda ise düşük seviyelere çekmiştir.

Belli ana sektörlerle birlikte, çok sayıda alt sektörün ekonominin genel dengesizliğinden etkilenmesi önemli ölçüde üretim ve gelir kaybına yol açmıştır. Nitekim,

1990'da yüzde 9.4 olarak gerçekleşen büyüme hızı, Körfez Savaşı ardından 1991 yılında yüzde 0,3'e inmiş, bütçe açığı yüzde 180 oranında artmış, ekonomide yaşanan küçülmeye rağmen enflasyon 11 puan artış göstermiştir.

Raporda Irak müdahalesi şöyle değerlendirildi;

Türkiye ekonomisine etkileri

Irak'ı hedef alan askeri müdahalenin sonrasında; ekonomik aktörlerin savaş nedeniyle gösterdiği tepki, mali piyasaları ve dolayısıyla ekonomik dengeleri

olumsuz yönde

etkilemiştir. Şu-

bat ayı içerisinde

yüzde 57-58

civarında seyreden

Hazine ihalelerindeki

borçlanma faizleri,

savaş öncesine

göre 10 puan artmış-

tır. Ancak,

savaşın kısa süreğinin

anlaşılmasının ardından,

faizler ikincil

piyasada yüzde 60'ın altına inerek

savaş öncesi seviyesine

gerilemiştir. Bölgede

istikrarın tamamen

sağlanmasının ardından,

faizde bir miktar

daha gerilemenin

gerçekleşmesi beklenmektedir.

Operasyonun başlaması ile birlikte,

dövizde kısa vadeli bir yükseliş

gerçekleşmiş, savaşın seyrinin

ABD lehine dönmesi ve kısa süreğinin

anlaşılması ile birlikte,

operasyon öncesi değerine dön-

müştür. Özellikle psikolojik etkilerin

de desteğiyle 1.730.000 -

1.740.000 seviyelerine kadar yük-

selen dolar kuru, ABD'nin Bağ-

dat'ta yönetimi ele geçirmesi ile

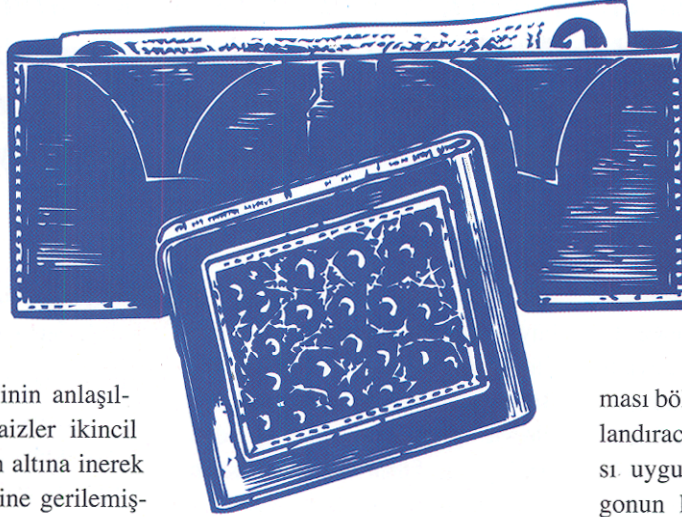
birlikte 1.630.000 seviyesinin altına

dönüştür. İç talebin önemli ölçüde

daralmış olması, reel gelir se-

viyesinde bir artış veya dış talebin yurt içi fiyatları etkileyecek düzeyde büyük bir patlama yapması beklenmemesine rağmen, petrol fiyatlarının yükselmiş olmasının da etkisi ile birlikte yılın ilk 3 ayında Toptan Eşya Fiyatları Endeksinde yüzde 12,4 oranında artış yaşanmıştır.

Olağan dönemlerde 18-20 dolarlar düzeyinde seyreden petrol fiyatları Mart ayı içerisinde 36-40 dolar seviyesine kadar yükselmiş olmasına rağmen, 10 Nisan itibarıyla 25,4 dolar seviyesine inmiş, böylece

korkulan senaryo gerçekleşmemiştir. Benzer bir gelişme de turizm sektöründe yaşanmıştır. Son yıllarda hızlı bir gelişim gösteren turizm sektöründe yaşanan rezervasyon iptalleri, operasyonun kısa sürede sonuca ulaşması ve Güneydoğu Asya'da SARS virüsünün ortaya çıkmasıyla birlikte rezervasyonlar tekrar artmıştır. 8 milyar 575 milyon dolar olarak hedeflenen 2003 yılı turizm gelirlerinden bir miktar kayıp yaşanması beklenmektedir.

Irak'ın yeniden yapılandırılma sürecinde, Körfez Savaşı sonrası uygulanmaya başlanan ambargonun kalkmasıyla birlikte, coğrafi ya-

kınlık avantajını da kullanacak Türkiye'nin Irak'a ihracatında çarpıcı bir artış olması beklenmelidir. Enerji ve müteahhitlik hizmetleri, önümüzdeki dönem için gelişme potansiyeli en yüksek sektörler olarak öne çıkmaktadır. Bölgede önümüzdeki yıllarda istikrarın bozulmaması ve normal koşulların devam etmesi halinde, Irak orta vadede müteahhit firmalarımızın önemli pazarlarından biri olabilecektir. Ancak, müdahale sonrasında ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçların yayılması halinde bölge ülkeleriyle ticari ilişkilerin

ve bölgeye yönelik yeniden canlanma trendine giren taşımacılık faaliyetlerinin zarar görme ihtimali bulunmaktadır.

Raporun sonuç bölümünde ise şu saptamalarda bulunuldu; Savaş sonrası Irak'ın yeniden yapılandırıl-

ması bölgeyi ekonomik olarak canlandıracaktır. Körfez Savaşı sonrası uygulanmaya başlanan ambargonun kalkması ve ticarete serbestleşmenin gerçekleşmesi ile birlikte Irak'ın hem ihracatında hem de ithalatında artış yaşanacağını söylemek mümkündür. Bu yeni dönemde, ticarete serbestleşmenin ve Irak'taki ekonomik canlanmanın neticesinde, bölgeye olan yakınlık avantajını kullanacak Türkiye'nin Irak'a ve tüm Ortadoğu ülkelerine ihracatı artacaktır. Ancak, müdahale sonrasında ABD ile diğer bölge ülkeleri arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların, bölge ülkeleriyle ticari ilişkileri ve bölgeye yönelik yeniden canlanma trendine giren taşımacılık faaliyetlerini önemli ölçüde zarara uğratabilme ihtimali de göz ardı edilme-

Türkiye - Ortadoğu Dış Ticareti (Milyon Dolar)

	1989	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
İhracat	2.080	1.771	2.375	2.561	2.685	2.663	2.671	2.587	3.313	3.300
İthalat	2.320	2.739	2.898	3.515	3.125	2.336	2.096	3.263	2.903	3.039
Denge	-240	-968	-523	-954	-440	327	575	-676	410	261

Kaynak: DTM (Mısır Dahil)

melidir. Ortadoğu ülkeleriyle ticareti artırma konusunda yapılabilecek önemli faaliyetlerden biri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki sınır illerinde Sınır Ticaret Merkezi olarak adlandırılacak olan, vergisiz alışveriş imkanının sağlanacağı cazibe merkezlerinin kurulmasıdır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki sınai ve ticari gelişmenin hızlandırılmasını da temin edecek Sınır Ticaret Merkezleri sayesinde kaçakçılığın önlenilebileceği ve sınır ticaretinin kontrol edilebileceği tahmin edilmektedir. Bu maksatla Sınır Ticaret Merkezleri'nin kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı çıkarılarak 10 Nisan 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Eximbank kredileri, Ortadoğu ülkelerinin Türkiye'den ithalat yapabilmesi için kullanılacak etkin bir finansman aracı olarak görülmektedir. Türk Eximbank'ın, Ortadoğu pazarında Türkiye'nin payının artırılması amacıyla özellikle bölge ülkeleriyle ilişkilere önem vererek, Türkiye açısından öncelik taşıyan bu pazarlarda ihracatçı ve yatırımcıların uzun vadede kalıcılığını temin için gerekli finansman desteğinde bulunmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ortadoğu ülkelerine yönelik fuar, alım heyeti ve ticaret heyeti sayılarının artırılması da bölge ülkelerinin Türkiye'nin ihracatı içerisindeki payının artmasını sağlayacaktır.

Türk müteahhitlik firmaları bugüne kadar yurtdışında 50 milyar dolarlık proje üstlenmiş, bunun 45 milyar doları (Yüzde 90'ı) Komşu ve Çevre Ülkelerde gerçekleştirilmiştir. Rusya, Libya, Türkmenistan ve Kazakistan'daki müteahhitlik hizmetleri ise toplam müteahhitlik hizmetlerinin üçte ikisini oluşturmaktadır. Türk firmaları, sahip oldukları bilgi birikimi ve tecrübe sayesinde, Irak'ın yeniden yapılandırılmasında ve Irak pazarının değerlendirilmesinde önemli

bir rol üstleneceklerdir. Bölgenin zenginlikleri aynı zamanda bölge ülkelerinin problemleridir. Bölge ülkeleri ile istikrarlı ve derinliği olan ilişkilerin tesis edilememesinin temelinde bu unsur yatmaktadır. Bu sebeple Ortadoğu ülkeleriyle olan ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi, dünyanın hiçbir bölgesinde olmayacak kadar dikkatli ve uzun soluklu bir kararlılık gerektirmektedir.

Ortadoğu Ülkelerine Ait Göstergeler, (2001 yılı, Milyon Dolar)

	İhracat	İthalat	GSYİH
BAE	42.900	41.700	46.481**
Bahreyn	5.545	4.263	7.971
Filistin	603*	1.900*	3.972
Irak	15.905	11.000	-
İran	25.270	17.500	118.868
İsrail	29.019	35.123	110.386
Katar	10.215	3.000	14.473
Kuveyt	16.142	7.734	37.783
Lübnan	871	7.291	16.709
Mısır	4.128	12.756	97.545
Suriye	4.490	4.300	17.938
Suudi Arabistan	68.200	31.223	173.287
Umman	11.074	5.798	14.962**
Ürdün	2.293	4.844	8.829
Yemen	3.205	2.260	9.098

* Tahmin

** 2000 yılı verileri

Kaynak: CIA World Factbook 2002, World Development Indicators database, World Bank, 2002

Vergiler kredi kartıyla ödenecek

20 yaşından büyük araçları hurdaya çıkaranlar yeni araç alırken 3 milyar 500 milyon lira eksik vergi ödeyecekler. Kredi kartı sözleşmeleri için damga vergisi ödenmeyecek.

Çeşitli vergi kanunlarında değişiklik yapılmasını öngören ve toplam 15 maddeden oluşan kanun tasarısı TBMM'ye sevk edildi. Tasarısı vergi beyannameleri ile diğer bilgileri internet dahil olmak üzere her türlü elektronik bilgi iletişim araç ve ortamında verilmesi ile ilgili Maliye Bakanlığı'na yetki veriyor. Tasarısı, kanunlaştığı takdirde vergi ödemeleri kredi kartı ile gerçekleştirilebilecek.

Çiftçiye ait olmakla beraber zirai işletmeye dahil edilmeyen, biçer-döver veya bu mahiyetteki bir motorlu araç veya on yaşına kadar ikiden fazla traktörün işletilmesinden elde edilen geliler ticari kazanç hükümlerine göre vergilendirilecek.

2004 yılı sonuna kadar, 20 ve daha büyük yaştaki

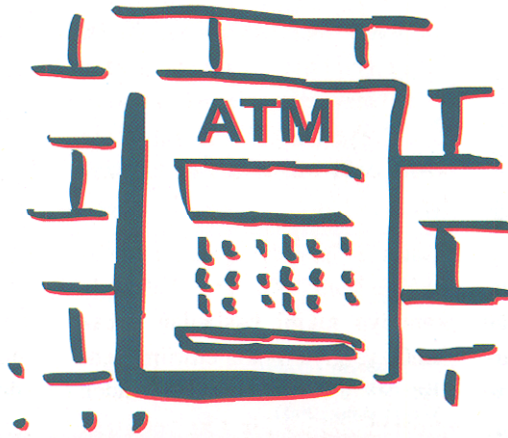
taşıtlar adına kayıtlı olan gerçek veya tüzel kişiler tarafından, bu araçlar hurdaya çıkartılarak, hurdaya çıkartılan araçla aynı cinsten bir aracın ilk iktisabında özel tüketim vergisi 3 milyar 500 milyon lira eksik hesaplanacak.

Kişiler ile bankalar arasında düzenlenecek kredi kartı üyelik sözleşmelerinden damga vergisi alınmayacak.

5 milyarın üzerindeki ödemeler bankalardan yapılacak

Maliye Bakanlığı kayıtdışılıkla mücadele amacıyla 5 milyar lira ve üzerindeki ödemelerin bankalar aracılığıyla yapılmasına ilişkin uygulama tebliği hazırladı. Uygulama 1 Ağustos'ta başlayacak ve vergi mükellefleri ile tüketiciler 5 milyar lirayı aşan ödemelerini banka yada özel finans kurumu aracılığıyla gerçekleştirecek. Ödemeleri bankalar ve özel finans kurumları üzerinden gerçekleştirmeyenler hakkında özel usulsüzlük cezası uygulanacak.

Tebliğ ile ticari işlemler ve finansal hareketlerin izlenmesi ve vergiyi doğuran olayların mali kurumların kayıt ve belgeleri yardımıyla tesbit edilmesi amaçlanıyor.

Kambiyo affı geliyor

Türk Parası Kıymetini Koruma Yasası gereğince ithalat, ihracat ve transit ticaretten doğan alacaklarını 180 gün içerisinde yurda getirmeyenlere verilen para cezaları affediliyor.

Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkındaki Yasada Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yasa Tasarısı TBMM'ye sunuldu. Türk Parası Kıymetini Koruma Yasası gereğince ithalat, ihracat ve transit ticaretten doğan alacaklarını 180 gün içerisinde yurda getirmeyenlere verilen para cezaları affediliyor. Halen, getirilmeyen döviz kadar olan para cezası bu miktarın yüzde 5'ine kadar indiriliyor. Bu suç nedeniyle hakkında dava açılanlardan, yargı kararları kesinleşmeden önce döviz yurda getirenlere de 2 milyar liradan 25 milyar liraya kadar ceza ödeyerek kurtulma olanağı getiriliyor.

Tasarının genel gerekçesinde, mevcut yasayla, ithalat, ihracat ve transit ticaretten kaynaklanan alacaklarını 32 sayılı kararla 180 gün olarak belirlenen sürede yurda getirmeyenlere, suç tarihine göre belirlenene rayiç bedel kadar ağır para cezası verilmesi öngörüldüğü hatırlatıldı. Bu paranın firmalardan, suç tarihi ile tahsil tarihi arasındaki süre izin gecikme faizi ile

birlikte tahsil edildiği bunun firmalara çok büyük bir külfet yüklediği belirtildi. Suç tarihinden itibaren işlemeye başlayan ihbar, ihtar ve yargılama sürecinin uzunluğu nedeniyle gecikme faizinin hükmedilen para cezasını katlayarak artırdığı ve ödenemez hale getirdiği ileri sürüldü.

Gerçek ve tüzel kişilere uygulanan para cezası miktarı 2 milyar lira ile 25 milyar lira arasına çıkarılıyor. Halen bu suçlara beşmilyon liradan ellimilyon liraya kadar ağır para cezası uygulanıyordu.

Dövizini zamanında yurda getirmediği için hakkında dava açılan firmalardan, yargı kararları kesinleşmeden önce söz konusu döviz yurda getirenler, 2 milyar liradan 25 milyar liraya kadar ağır para cezası ödeyerek, getirmedikleri para kadar ceza ödemekten kurtulacaklar.

Tasarı TBMM'de yasalaşarak yürürlüğe girmeden önce hakkında kambiyo takibi başlatılan ancak henüz yargıya intikal ettirilmeyenlere yasanın yürürlük tarihinden itibaren 150 günlük süre verilmesi

öngörülüyor. Bu süre içerisinde yükümlü oldukları miktarı yurda getirenler hakkında yürütülen idari işlemler duracak.

Hazırlık soruşturması aşamasında olanlarla yargıya intikal ettirilenler ve hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayanlar, 60 gün içerisinde ilgili kambiyo müdürlüğüne başvurularak, en geç 150 gün içerisinde döviz yurda getirip, bu tutarın yüzde 2'sini ilgili vergi dairesine öderlerse, haklarında açılan davalar ve idari işlemler ortadan kalkacak. 180 gün sonra getirenler ise haklarındaki idari işlemler ve davaların ortadan kalkması için bu tutarın yüzde 4'ünü ödemek zorunda kalacaklar.

Kesinleşen mahkeme kararlarıyla hükmedilen ancak henüz tahsil edilmeyen para cezalarının ise yüzde 4'ünü ödeyenler ya da yaptıkları kısmen ödeme bu orana ulaşanlar da ödemeleri gereken cezanın diğer bölümünden kurtulacaklar. Kısmen ödeme yapanlardan yüzde 4'ten fazla ödeme yapmış olanlara fazla ödedikleri bölüm için iade yapılmayacak.

Hazine 15 katrilyon ödemede bulunacak

Hazine Temmuz ayında 15 katrilyonluk ödeme yapacak. Bunun 13.2 katrilyon lirasını iç borç, 1.8 katrilyonunu dış borç oluşturuyor.

Hazine Temmuz ayında gerçekleştireceği 15 katrilyonluk iç ve dış borç ödemesi için piyasalardan 8.7 katrilyon borçlanacak.

Piyasaların yapılacak 10.9 katrilyon liralık itfaya karşılık piyasalardan 8.7 katrilyon lira borçlanılmış olacak. Hazine ayrıca, Merkez Bankası, kamu bankaları ve TMSF kapsamındaki bankalara daha önceki dönemlerde ihraç edilmiş olan devlet iç borçlanma senetlerinden kaynaklanan borçları erken itfa yolu ile azaltmaya devam edeceğini açıkladı.

Vade uzadı faiz oranı düştü

Hazine iç borçlanmada vadeyi uzattı, faiz oranlarını gerilettili. İç borçlanma bileşik faiz oranları yüzde 50 seviyelerine geldi. Mayıs ayı itibariyle vade ise 321 gün seviyesine çıktı.

Nisan sonu itibariyle 170.1 katrilyon lira olan toplam iç borç stokunun 86.4 katrilyon lirası kamunun, 83.6 katrilyon lirasında piyasaların elinde bulunuyor.

Hazine'nin piyasa yapıcı bankalarla beraber yürüttüğü çalışmalar sonucunda borç stokunun reel faizi belirlendi. Nisan 2003 itibariyle toplam iç borç stokunun reel faizi yüzde 10.97 olarak belirlendi. Kamuya olan borçların reel faizi yüzde 9.41 olarak saptanırken, bunun TL cinsinden oranı yüzde 15.17 ve döviz cinsinden -10.48 olarak gerçekleşti.

Piyasaya olan iç borç stokunun reel faizi ise yüzde 12.59, bunun TL

cinsinden olanı reel olarak yüzde 27.91 seviyesine ulaşırken döviz cinsinden borçların reel getirisi ise -14.59 olarak gerçekleşti.

Temmuz	Katrilyon TL
Ödemeler	15.0
İç Borç Servisi	13.2
- Anapara	8.7
Faiz	4.5
Dış Borç Servisi	1.8
Anapara	1.2
Faiz	0.6
Finansman	15.0
Piyasadan İç Borçlanma	8.7
Referans Bono İhalesi	1.8
İhale Yoluyla İç Borçlanma	6.9
Diğer Finansman	6.3
Kasa Kullanımı	3.0
Faiz dışı Fazla	1.5
Dış Borçlanma	0.0
Kamuya Satışlar	1.1
Uluslararası Kuruluşlar	0.7

Otomobil pazarı canlandı

Otomobil satışları iç pazarda hızlı bir artış trendi yakaladı. Bir önceki yıla göre otomobil satışları yüzde altmışüç oranında artış kaydetti.

2002 yılı Ocak-Mayıs dönemine göre, 2003 yılı Ocak-Mayıs dönemi toplam otomobil satışları yüzde 129 yerli otomobil satışları yüzde 82, ithal otomobil satışları ise yüzde 165 oranında artış kaydetti. Otomobil satışlarında en önemli payı ithal otomobil pazarı aldı. İthalatın pazar payı 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde yüzde 66 gibi çok yüksek bir orana ulaştı. Mayıs ayı itibarıyla bu oran yüzde 64 oldu.

10 yıllık ortalamaya göre Ocak-Mayıs döneminde otomobil pazarı 98.000 adet iken, 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde 47.500 adet ile 10 yıllık ortalama değerinin yüzde 48.5'i düzeyinde gerçekleşti.

2003 yılı Ocak-Mayıs dönemi 2002 yılı Ocak-Mayıs dönemine göre toplam hafif ticari araç satışları yüzde 88, ithal hafif ticari araç satışları yüzde 107 ve yerli hafif ticari araç satışları ise yüzde 76 artış gösterdi.

Üretim

2003 yılı ilk beş ayında toplam 182.740 adet motorlu taşıt aracı üretildi. İç pazarda talep daralmasına karşın, üretimin artarak devam etmesi, 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde yapılan 134 bin dolayındaki araç ihracatından kaynaklandı.

Yılın ilk beş aylık döneminde otomobil üretimi, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 27 oranında artarak 101.405 adet olarak gerçekleşti. Üretilen otomobillerin 79 bin adedi ihraç edildi.

Otomobil üretimindeki artışın yanı sıra traktör üretiminde önemli oranda artış kaydetti. 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde traktör üretimi bir önceki yıla göre yüzde 166'lık artış ile 10.632 adet oldu.

Uludağ İhracatçı Birlikleri'nin açıkladığı 2003 yılı verilerine göre otomotiv sektöründe Ocak-Mayıs dönemi toplam ihracatı, 2,379 milyon dolar olarak ger-

çekleşti. 2003 yılı Ocak-Mayıs dönemi, 2002 yılı aynı dönemine ile kıyaslandığında, ana sanayii ihracatı yüzde 68 oranında artarak 1,425 milyon dolar seviyesine ulaştı.

2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde, 954 milyon dolar olan toplam yan sanayi ihracatının ise 2002 yılı aynı dönemine göre yüzde 31 oranında artmış olduğu görülüyor.

Otomobil Sanayicileri Derneği verilerine göre; 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde otomobil ihracatı 2002 yılı aynı dönemine göre yüzde 21 oranında artarak 79,602 adet oldu. 2003 yılı Ocak-Mayıs dönemi ticari araç ihracatı 54.362, traktör ihracatı ise 4.480 adede yükseldi. 2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde toplam motorlu taşıt aracı ihracatı 2002 yılı aynı döneme göre yüzde 41 artarak 133.964 adet seviyesinde gerçekleşti.

2001 yılında toplam hafif araç ih-

Taşıt Araçları İhracatı (ABD Doları)					
Sektör	2001 Toplam	2002 Toplam	2002 Ocak-Mayıs	2003 Ocak-Mayıs	Değişim (%)
Toplam Ana Sanayi	1,722,182,598	2,441,802,096	850,772,013	1,425,324,083	68
* Otomobil	979,619,239	1,304,046,048	478,813,951	742,335,470	55
* Otobüs	264,434,484	305,587,171	114,745,610	151,624,566	32
* Diğerleri	475,128,875	832,168,877	257,212,452	531,364,047	107
Toplam Yan Sanayi	1,681,683,848	1,901,919,805	727,299,965	953,940,620	31
* Aksam ve Parça	1,308,022,438	1,501,813,795	584,845,801	740,604,903	27
* İç ve Dış Lastik	338,900,653	361,770,561	129,533,539	194,905,427	50
* Akümülatör	23,326,019	26,160,654	7,422,815	11,415,866	54
* Emniyet Camı	11,434,738	12,174,795	5,497,810	7,014,424	28
Toplam	3,403,866,446	4,343,721,901	1,578,071,978	2,379,264,703	51

Kaynak : Uludağ İhracatçı Birlikleri, Haziran 2003

racatı 192.630 adet oldu. 2001 yılında Tofaş 54.152 adet otomobil ile 28.230 adet hafif ticari araç, O.Renault ise 87.725 adet otomobil ihraç etti. 2000 yılına göre 2001 yılı hafif araç ihracatı yüzde 112 arttı.

2002 yılında toplam hafif araç ihracatı 250.873 adede yükseldi. O.Renault 87.086 adet otomobil, Tofaş ise 41.823 adet otomobil

ve 45.000 adet hafif ticari araç olmak üzere toplam 86.823 adet otomobil ve 45.000 adet hafif ticari araç olmak üzere toplam 86.823 adet araç ihraç etti. 2001 yılına göre 2002 yılına göre hafif araç ihracatı yüzde 30 artış kaydetti.

2003 yılı Ocak-Mayıs döneminde toplam hafif araç ihracatı 131.538 adet oldu. Ocak-Mayıs

döneminde Tofaş 17.704 adet otomobil ve 19.571 adet hafif ticari araç olmak üzere toplam 37.275 adet, O.Renault 31.980 adet otomobil, Ford Otosan 30.261 adet hafif ticari araç, Tofaş ise 24.610 adet otomobil ihraç etti. 2002 yılına göre 2003 yılı Ocak-Mayıs dönemi hafif araç ihracatı yüzde 42 artış gerçekleştirdi.

1992-2003 yılları Ocak-Mayıs dönemi otomobil satışları				
	Yerli	İthal	Toplam	İthal (%)
1993	137,006	32,511	169,517	19
1994	96,678	13,599	110,277	12
1995	68,248	48,867	73,115	7
1996	65,484	15,478	80,962	19
1997	74,980	35,718	110,698	32
1998	79,783	39,929	119,712	33
1999	50,542	38,481	89,023	43
2000	75,492	81,533	157,025	52
2001	22,272	25,784	48,056	54
2002	8,920	11,772	20,692	57
2003	16,194	31,228	47,422	66

2003 Ocak-Mayıs dönemine ait sektörel bazda yapılan ihracat incelendiğinde, toplam ihracatın geçen yılın aynı ayına göre, yüzde 33.7 oranında artış göstererek 17.866.447 bin dolara ulaştığı görülüyor.

“Taşıt Araçları ve Yan sanayii” ihracatı ise ortalama artışın üstünde ve yüzde 61.8 oranında artış ile 2.701.383 bin ABD Doları düzeyinde gerçekleşerek ve 2003 Ocak-Mayıs dönemi itibariyle sektör sıralamasında 2. sıradaki yerini korudu.

Otomobilin lideri General Motors

Dünya otomobil üretiminde General Motors 8 milyon 325 binlik üretimi ile ilk sırayı aldı. 6 milyon 729 bin adetlik üretim ile Ford ikinci sırayı elde etti. Otomobil pazarı AB ülkelerinde yüzde 3.2 oranında daraldı.

2003 yılı Ocak-Nisan döneminde otomobil satışları 2002 yılı ile kıyaslandığında Batı Avrupa pazarında yüzde 3.4 ve AB ülkelerinde yüzde 3.2 oranında azaldı. Batı Avrupa da en yüksek artış yüzde 21.4 ile Finlandiya da gerçekleşirken en büyük düşüş yüzde 20.1 ile Portekiz de gözlemlendi.

Batı Avrupa pazarında 2003 yılı Ocak-Nisan döneminde 2002 yılı aynı dönemine göre satışlarda en yüksek artış, yüzde 9.6 ile G.Kore Grubu üreticilerde, en büyük düşüş ise yüzde 13.7 ile Fiat Grubunda gerçekleşti.

2002 yılında toplam dünya üretimi 58,302,179 adet oldu. Dünya üretiminin yüzde 72'sini oluşturan otomobil üretimi 2002 yılında 42,192,965 adet düzeyinde gerçekleşti. 2002 yılı toplam üretim içinde, hafif ticari araç 12,981,869 adet ile otomobilden sonra ikinci önemli paya sahip oldu. 2002 yılında 2,737,398 adet ağır kamyon üretimi ile birlikte, 389,947 adetlik otobüs üretimi gerçekleşti. 2002 yılında toplam üretim adetlerine göre ilk sıra-

da 8,325,835 adetlik üretim ile General Motors yer aldı. Daha sonra sırasıyla, 6,729,499 adetlik üretim ile Ford ve 6,572,217 adetlik üretimi ile Toyota-Daihatsu-Hina Grubu yer aldı. Otomobil üretimi sıralamasında ilk sırada 5,555,111 adetlik üretimi ile Toyota-Daihatsu-Hino bulunuyor. 4,900,561 adet ile ikinci sırada bulunan General Motors'u 4,829,456 adet ile Volkswagen takip etmekte. Toplam üretim sıralamasında ikinci sırada bulunan Ford, otomobil üretiminde 4. sırada yer aldı. Otomobil üretiminde, 5. sırada bulunan Honda'yı sırasıyla, PSA Peugeot Citroen, Hyundai-Kia, Nissan, Renault-Dacia-Samsung ve DaimlerChrysler takip etmekte.

Dünya hafif ticari araç sıralamasında ilk 2 sırada, toplam üretimde olduğu gibi, 3,391,423 adet ile General Motors ve 3,069,594 adet ile Ford yer almakta. Otomobil üretiminde 10. sırada bulunan DaimlerChrysler, hafif ticari araç üretiminde, 2,210,157 adet ile 3. sırada yer aldı. Aynı şekilde, otomobil üre-

timinde ilk sırada bulunan Toyota-Daihatsu-Hino ise bu grupta 4. sıraya geriledi. Toyota-Daihatsu-Hino'yu sırasıyla Nissan, PSA Peugeot Citroen, Suzuki-Maruti, Fiat-Iveco ve CNAIC ve Mitsubishi takip etmekte.

Ağır kamyon üretiminde ilk sırada 622,837 adet ile Toyota-Daihatsu-Hino, 2.sırada ise 332,694 adet ile Isuzu bulunmakta. 209,957 adetlik üretimi ile 3 sırada bulunan DaimlerChrysler'i, Mitsubishi takip etmekte. Daha sonra sırasıyla, Nissan, Hyundai-Kia, Volvo-Renault Trucks-Mack, FAW Grubu, Mazda ve Fiat-Iveco yer almakta.

Otobüs üretiminde ilk sırada 192,664 adet ile Hyundai-Kia, 2.sırada 38,974 adet ile Dongfeng ve 3.sırada 37,265 adet ile DaimlerChrysler bulunmaktadır. 4. sırada GM-Daewoo yer almakta. Ağır kamyon üretiminde 10 sırada bulunan Fiat-Iveco otobüs üretiminde 5.sırada bulunmakta. Daha sonra sırasıyla, Ssangyong, FAW Grubu, Gaz-Uralaz-Paz , Tata ve Volvo-Renault Trucks-Mack gelmektedir.

2002 Yılı Dünya Otomotiv Üretimi Sıralaması

No	Üretici Firmalar	Toplam	Otomobil	Hafif Ticari Araç	Ağır Kamyon	Otobüs
1	GM (Opel-Vauxhall)	8,325,835	4,900,561	3,391,423	33,851	***
2	FORD (Volvo-Jaguar)	6,729,499	3,606,715	3,069,594	53,190	***
3	TOYOTA-DAIHATSU-HINO	6,572,217	5,555,111	394,269	622,837	***
4	VOLKSWA (VW-Audi-Seat-Skoda)	5,017,438	4,829,456	164,382	18,580	5,020
5	DAİMLERCHRYSLER (Mercedes-Chrysler-Dodge-Smart-FL-Evobus)	4,456,325	1,998,946	2,210,157	209,957	37,265
6	PSA PEUGEOT CITROEN	3,262,146	2,894,030	368,116	***	***
7	HONDA	2,988,427	2,930,688	57,739	***	***
8	NISSAN	2,718,828	2,164,621	392,911	161,296	***
9	HYUNDAI-KIA	2,641,825	2,185,002	108,312	155,847	192,664
10	RENAULT-DACIA-SAMSUNG	2,328,508	2,049,809	278,699	***	***
11	FIAT-IVECO (Alfa-Romeo-Lancia-Ferrari-Irisbus)	2,190,595	1,710,439	356,352	105,271	18,533
12	MITSUBISHI	1,821,466	1,406,330	215,477	197,329	2,330
13	SUZUKI-MARUTI	1,703,959	1,345,806	358,153	***	***
14	BMV	1,090,258	1,090,258	***	***	***
15	MAZDA	1,044,536	864,255	60,511	119,770	***
16	AVTOVAZ-SEAZ	722,475	722,475	***	***	***
17	FUJI (Subaru)	541,783	460,822	80,961	***	***
18	CNAIC	454,669	137,916	316,753	***	***
19	ISUZU	436,734	41,233	60,477	332,694	2,330
20	GM-DAEWOO	390,961	363,495	***	6,758	20,708
21	FAW GRUBU	370,092	77,466	155,874	124,895	11,857
22	DONGFENG	334,103	50,255	159,731	85,143	38,974
23	CHANA AG	261,064	57,227	203,837	***	***
24	GAZ-URALAZ-PAZ	217,557	65,648	132,487	8,589	10,833
25	SAIC	201,191	51,823	149,368	***	***
26	TATA-TELCO	174,624	77,097	25,806	60,913	10,808
27	SSANGYONG	162,792	143,412	1,020	***	18,360
28	VOLVO-RENAULT TRUCK-MACK	160,820	***	7,944	143,813	9,063
29	MG ROVER	147,037	147,037	***	***	***
30	BEIJING AIG	146,426	9,602	136,824	***	***
31	LJMASH-AVTO-ROSLADA	119,660	107,175	12,485	***	***
32	PACCAR-DAF	88,416	***	***	88,416	***
33	MANHINDRA	72,320	***	72,320	***	***
34	UAZ	69,480	33,648	35,832	***	***
35	NAVISTAR	68,516	***	***	68,516	***
36	MAN-ERF-NEOMAN BUS	59,341	***	***	53,605	5,736
37	KAMAZ	58,791	38,735	***	20,056	***
38	PORSCHE	55,903	55,903	***	***	***
39	SACANIA	45,145	***	***	41,433	3,712
40	NISSAN DİZEL	26,768	***	439	24,575	1,754
41	HINDUSTAN	23,649	19,969	3,616	64	***
	GENEL TOPLAM	58,302,179	42,192,965	12,981,869	2,737,398	389,947

Kaynak : OICA,

AB tarımsal sübvansiyon politikasında reforma gidiyor

AB üye ülkelerinin tarım bakanları sonunda, tarımsal ürünler küresel ticaretini olumsuz yönde etkileyen ve Doha'da varılan anlaşmaların hayata geçirilmesini engelleyen AB tarımsal sübvansiyon politikasında reform niteliği taşıyan değişiklikler yapılmasını kabul ettiler.

Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac'ın Fransız çiftçilerini korumak amacıyla sürdürdüğü olumsuz tutum nedeniyle uzun süredir bir sonuca ulaşamayan AB Tarımsal Sübvansiyon Politikasının reforma tabi tutulması üzerindeki görüşmeler, tarım bakanlarının 16 saat süren görüşmelerinin ardından nihayet 26 Haziran tarihinde bir anlaşma ile sonuçlandı. Avrupa Birliği'nin tarımdan sorumlu Komisyon üyesi Franz Fischler tarafından bir yıl önce sunulan reform önerisinin biraz yumuşatılmış bir şeklini oluşturan anlaşma, yaklaşık 40 yıldır uygulanmakta olan ve AB Bütçesine yıllık parasal maliyeti 50 milyar euroyu bulan Ortak Tarım Politikasında önemli değişiklikler getiriyor.

Anlaşma ile hernekadar tarımsal sübvansiyon için harcanan ve AB bütçesinin yaklaşık yarısını oluşturan harcama tutarı azaltılmıyor ise de AB bütçesindeki tarımsal destek tutarının artık değiştirilmemesi üzerinde anlaşmaya varılmış bulunuyor. Ancak daha önemlisi bu güne kadar tarımsal üretim miktarı ile sübvansiyon tutarı arasında kurulmuş olan bağ, çok az ürün dışında, tümüyle ortadan kaldırılıyor. Daha açık bir deyişle bundan sonra çiftçilerin almaya hak kazanacakları tarımsal sübvansiyon tutarı onların gerçekleştirdiği üretim miktarına bağlı olmayacak. Bundan böyle tarımsal işletmelere yapılan sübvansiyon tutarı tarım işletmesinin büyüklüğüne ve yeni bir AB planına göre, onların çevreyi koruma amaçlı çabalarına göre belirlenecek.

AB'nin Tarımdan Sorumlu Komiseri Fischler, bu yeni anlaşmanın yeni bir dönemin başlangıcı olduğunu belirtiyor ve bu reformun, uluslararası ticareti önemli ölçüde bozan ve gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkileyen eski sübvansiyon sistemini ortadan kaldırmak suretiyle tüm dünyaya önemli bir mesaj verdiğini söylüyor.(1)

Üretim miktarına bağlı sübvansiyon sistemi özellikle gelişmekte olan ülkeler tarafından, hem aşırı üretime yol açması hem ürün fiyatlarının gerilemesine neden olduğu için, kendilerinin tarıma dayalı ekonomilerini zarara uğrattığı gerekçesiyle ağır biçimde eleştiriliyordu.

Tarım ürünleri ticareti, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından Doha'da düzenlenen dünya ticaret gö-

(1) Financial Times, 27 haziran 2003, S. 1

rüşmeleri sonucu varılan anlaşmaların hayata geçirilmesinin önündeki en büyük engeli oluşturuyor ve bu güne kadar sürdürdüğü katı ve duyarsız tutumuyla Avrupa Birliği bu alanda ağır biçimde eleştirilirdi.

Eylül ayında Cancun-Meksika'da yapılacak Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar toplantısına hazırlık çalışmalarını kapsamında bir ilerleme sağlanılamamış olmasından dolayı en ağır eleştiriler Avrupa Birliğine yöneltiliyor idi ve Avrupa Komisyonu bu toplantı öncesi bu alanda bir gelişme sağlanması konusunda çok istekli ve sabırsız idi.

DTÖ Genel Direktörü Supachai Panitchpakdi, AB tarafından gerçekleştirilen bu reformun tarımsal ürünler uluslararası ticareti üzerindeki görüşmelere olumlu katkıda bulunacak çok önemli bir başarı olduğunu ifade ediyor.

Sübvansiyon tutarı ile üretim miktarı arasındaki bağın koparılması verilen sübvansiyonların, çiftçilerin aşırı üretimde bulunması için bugüne kadar yapmış olduğu özendireci etkiyi ortadan kaldıracak ve bu şekilde çoğu gelişmekte olan ülke durumundaki diğer ülkelerin AB tarım sübvansiyonlarının kaldırılması yolundaki taleplerinin yumuşaması sonucunu doğuracak. Ancak başını Fransa'nın çektiği bazı AB üyelerinin ısrarlı tutumu sonucu bazı tarım sektörlerinde üretim miktarı-sübvansiyon tutarı ilişkisi devam edecek. Şüphesiz üretime dayalı sübvansiyonların devam ettiği ürünlerde haliyle gelişmekte olan ülkeleri zorlayan ihracat sübvansiyonları da sürmü-

olacak. Ancak Fischler, çiftçilere bundan böyle yapılacak olan doğrudan sübvansiyon ödemelerinin bir çoğunun artık üretim düzeyinden bağımsız olarak yapılacağını ısrarla vurguluyor. Ancak Fischler'in reform paketinde bulunan bazı önemli öneriler de kabul görmemiş durumda. Örneğin onun, buğday mısır ve arpa için tespit edilen garanti edilmiş taban fiyatların düşürülmesi önerisi kabul edilmedi ki, bu öneri kabul edilmiş olsaydı AB'nin Doha sonrası görüşmelerdeki durumu daha da güçlenecekti.

Diğer taraftan Fransa'nın vetosundan kaçınmak için bu ülkeye, bazı tarım ürünlerinde üretim miktarı-sübvansiyon bağıntısının sürdürülmesinin yanısıra AB Ortak Tarım Politikasının yeni koşullarını uygulamaya koymakta iki yıllık bir ilave zaman tanıdı. Diğer üye ülkeler eğer arzu ederlerse yeni kuralları 2005 yılından itibaren uygulamaya koyabilecek iken, Fransa uygulamayı 2007 yılına kadar erteleyebilecek.(2) Bu kapsamda, Fransa ve İtalya'ya, hububat üretimi için sağlanan sübvansiyonların yüzde 25'e kadarını, sığır eti üretimi için sağlanan sübvansiyonun ise yüzde 40'a kadar kısmını üretim düzeyine bağlı olarak vermeyi sürdürme olanağı sağlandı.

Tarımsal destekleme alanında gerçekleştirilen bu reformun bir önemli amacını da; geçtiğimiz Mayıs ayında Birliğe üyeliğe kabul edilen ve bir çoğu, ekonomileri içinde büyük ağırlığa sahip, verimsiz tarım sektörleri barındıran bu ülkelerin Birliğe uyumlarını sağla-

mayı kolaylaştırmak ve AB'ye girişlerinin Birliğe olan maliyetini azaltmak oluşturuyor.

Ortak Tarım Politikasındaki bu son, oldukça radikal düzenlemeyle Avrupa Birliği Ülkeleri kendilerini "ev ödevleri"ni yapmış olarak kabul ediyorlar ve şimdi başta A.B.D. ve Japonya olmak üzere diğer ülkelerin de kendi tarım sektörlerine sağlamakta oldukları sübvansiyonları azaltmalarını bekliyorlar.

Aşağıda AB ve bazı ülkelerde tarımdan geçinenlere sağlanmakta olan doğrudan sübvansiyonların tutarı 2001 yılı için verilmektedir;* (milyon Euro olarak)(3)

Avrupa Birliği	103.937
A.B.D.	54.715
Japonya	52.750
Kore	18.801
Meksika	7.299
İsviçre	4.706
Kanada	4.386
Norveç	2.427
Polonya	1.616
Avustralya	923

* Tutarlar, destekleme sonucu oluşan yüksek fiyatlar yüzünden tüketicilerce ve sübvansiyon ödemeleri nedeniyle vergi mükellefleri tarafından tarımsal ürün üreticilerine yapılan toplam parasal transferi yansıtmakta olup, Aralık 2001'deki kurlar üzerinden hesaplanmıştır.

(2) The Economist, 28 Haziran-4 Temmuz 2003, S. 16

(3) The Wall Street Journal, 27-29 Haziran 2003, S. 1

GSMH yüzde 7.4

2003 yılının birinci üç aylık döneminde Gayri Safi Milli Hasıla yüzde 7.4 artış kaydetti. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ise yüzde 8.1'lik gelişme hızı gösterdi.

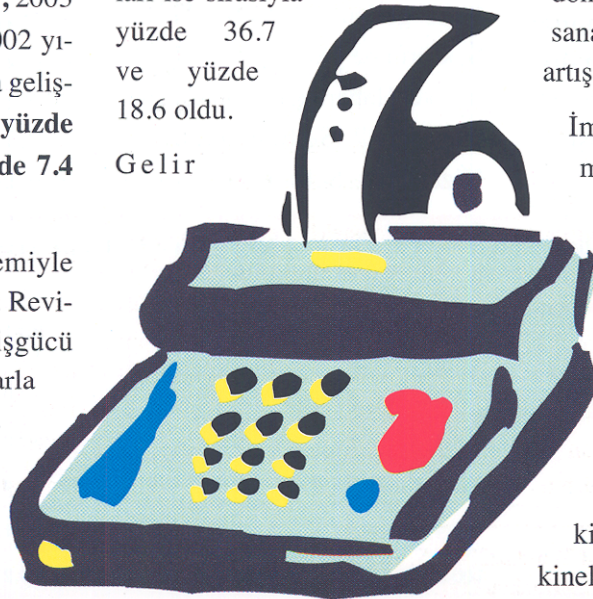
Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından yapılan açıklamada; 2003 yılının birinci üç aylık dönemine ilişkin geçici hesaplamaya göre Gayri Safi Milli Hasılının “**cari fiyatlarla 66.147.465 Milyar TL, 1987 yılı fiyatlarıyla 24.239 Milyar TL**”, 2003 yılı birinci döneminde 2002 yılı birinci dönemine oranla gelişme hızının cari fiyatlarla **yüzde 34.5**, sabit fiyatlarla **yüzde 7.4** olduğu açıklandı.

2002 Yılı Gelir Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Revize Sonuçlarına göre; işgücü ödemelerinin cari fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payı yüzde 26.7; kira, faiz ve kar gelirlerinin toplamından oluşan işletme ar-

tığının payı ise yüzde 52.5 olarak tahmin edildi.

İktisadi faaliyet kolları itibarıyla işgücü ödemeleri sonuçlarına göre; toplam işgücü ödemeleri içinde en yüksek paylara sahip olan Devlet Hizmetleri ve İmalat Sanayi' nin payları ise sırasıyla yüzde 36.7 ve yüzde 18.6 oldu.

Gelir

yönünden Gayri Safi Yurtiçi Hasılayı oluşturan kalemlerden işgücü ödemelerinde bir önceki yıla göre cari fiyatlarla yüzde 46.0, işletme artığında ise yüzde 64.7 oranında artış görüldü.

2003 yılının birinci üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre toplam imalat sanayinde yüzde 9.2 'lik bir artış gerçekleşti.

İmalat Sanayii Kamu Kesimi'nde; gıda, basım-yayın ve demir-çelik sanayinde yüzde 10'un üzerinde üretim artışı; tütün, dokuma, giyim eşyası, ayakkabı, kağıt ve kağıt ürünleri, petrol ve kömür türevleri, çimento, metal eşya, makine sanayii ve elektrik makineleri sanayinde ise yüzde

10'un üzerinde üretim azalışı görüldü.

Bu döneme ilişkin toplam imalat sanayii üretim değeri içinde kamu kesiminin payı yüzde 25.5'dir.

İmalat Sanayii Özel Kesimi'nde; gıda, diğer gıda, dokuma, deri ve kürk eşya, ayakkabı, kağıt ve kağıt ürünleri, basım-yayın, diğer kimyasal ürünler, lastik ürünleri, plastik ürünleri, çanak çömlek çini porselen, demir-çelik, diğer metal ana sanayii, metal eşya, makina sanayii ve otomotiv sanayinde yüzde 10'un üzerinde üretim artışı; tütün sanayinde ise yüzde 10'un üzerinde üretim azalışı görüldü.

Bu dönemde özel imalat sanayii kesiminin payı ise yüzde 74.5 oldu.

Madencilik ve Taşocakçılığı Sektörü: 2003 yılı birinci döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre bu sektörün devlet madencilik kesiminde yüzde 16.5'lik üretim azalışı, özel madencilik kesiminde ise yüzde 20.6'lık üretim artışı oldu.

Elektrik ve Su Kesimi: 2003 yılı birinci döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre bu sektörün elektrik üretiminde yüzde 4.1'lik, su üretiminde ise yüzde 4.6'lık üretim artışı oldu.

İnşaat Sektörü: 2003 yılı birinci üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla kamu kesimi katma değerinde yüzde 28.7'lik azalış, özel sektör inşaat faaliyetlerinde ise bu dönem m² olarak hesaplanan tamamlanmış inşaatlarda geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 16.8'lik azalış oldu.

Hizmet Sektörleri: 2003 yılı birinci üç aylık döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre imalat sektöründe görülen sabit fiyatlarla yüzde 9.2'lik artış ile ithalatta yine bir önceki yılın aynı dönemine göre dolar değeriyle yüzde 36.1'lik artış hizmet sektörlerini etkiledi.

Bu sonuçlara göre sabit fiyatlarla gelişme hızları; Ticaret Sektöründe yüzde 10.8, Ulaştırma ve Haberleşme Sektöründe yüzde 13.7, Serbest Meslek ve Hizmetler Sektöründe yüzde

7.9, İthalat Vergilerinde yüzde 19.8'lik artış olmuştur.

Merkez Bankası'ndan alınan geçici verilere göre dış alem net faktör gelirleri bu dönemde net -837 milyon dolar olmuştur. İşçi döviz girişi geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 7.1'lik azalış ile 458 milyon dolar olarak tahmin edildi.

Böylece 2003 yılı birinci üç aylık dönemde GSMH gelişme hızı cari fiyatlarla yüzde 34.5, sabit fiyatlarla yüzde 7.4 oldu. Bu dönemde zımni fiyat deflatörü yüzde 25.2 olarak gerçekleşti.

Harcamalar yöntemiyle hesaplanan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla sonuçları ise şöyle;

Harcama Gruplarındaki Gelişmeler: 2003 yılı birinci üç aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içinde yüzde 69.9'luk payı olan özel nihai tüketim harcamalarında sabit fiyatlarla yüzde 6.5'lik bir artış görülmüştür. Bu dönemde kamu kesimi yatırımları yüzde 37.8'lik azalış, özel kesim yatırımları ise yüzde 20.4'lük bir artış gösterdi.

Faktör Payları ve Bir Önceki Yıla Göre Gelişme Hızları				
	Faktör Payları		Gelişme Hızı	
	2001 (%)	2002 (%)	2001 (%)	2002 (%)
İşgücü Ödemeleri	28.3	26.7	39.0	46.0
Sabit Sermaye Tüketimi	8.3	8.1	80.8	51.2
Üretim ve İthalat Vergileri (Net)	14.0	12.6	49.4	39.2
İşletme Artığı	49.4	52.5	39.1	64.7
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	100.0	100.0	43.2	54.7

Enflasyonda düşüş sürüyor

Haziran ayında Toptan Eşya Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde -1,9 düşüş gerçekleştirirken, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 11,5, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 29,6 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 35,4 artış gerçekleştirdi. Haziran ayındaki yüzde 1,9 oranındaki düşüşün, -0,1'i devlet sektöründeki fiyat düşüşlerinden, -1,8'i de özel sektördeki fiyat düşüşlerinden kaynaklandı. Sektörler itibariyle düşüşte en önemli paya -1,8 ile tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık sektöründen kaynaklandı.

Haziran ayında Tüketici Fiyatları Genel İndeksi bir önceki aya göre yüzde -0,2 düşüş gerçekleştirirken, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 12, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 29,8 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 31,7 artış gerçekleştirdi. Bu düşüşün ana harcama grupları itibariyle dağılımına baktığımızda, -0,9'u gıda, içki, tütün grubundan, 0,2'si giyim ve ayakkabı grubundan, 0,2'si konut grubundan, 0,1'i ev eşyası grubundan, 0,1'i lokanta, pastane ve otel grubundan, 0,1'i de çeşitli mal ve hizmetler grubundan kaynaklandı.

TEFE	HAZİRAN 2003	HAZİRAN 2002
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-1,9	1,2
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	11,5	12,5
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	29,6	46,8
(01.07.2002-30.06.2003) - (01.07.2001-30.06.2002) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	35,4	71,5

TÜFE	HAZİRAN 2003	HAZİRAN 2002
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,2	0,6
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	12,0	12,0
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	29,8	42,6
(01.07.2002-30.06.2003) - (01.07.2001-30.06.2002) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	31,7	60,1

		2003						2002					
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TEFE	Bir öncek aya göre değişim	5,6	3,1	3,2	1,8	-0,6	-1,9	2,7	2,1	3,1	3,1	1,6	2,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	5,6	8,9	12,4	14,4	13,7	11,5	15,5	18,0	21,7	25,5	27,5	30,8
TÜFE	Bir öncek aya göre değişim	2,6	2,3	3,1	2,1	1,6	-0,2	1,4	2,2	3,5	3,3	2,9	1,6
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	2,6	4,9	8,2	10,4	12,2	12,0	13,6	16,1	20,1	24,0	27,7	29,7

Dünya ekonomisi

Almanya umutları tüketiyor

Alman Merkez Bankası Bundesbank, Alman ekonomisine ait 2003 yılı büyüme hızı tahminini yüzde 0.5'ten yüzde sıfıra revize etti. Deflasyon riskinin arttığı Avrupa'da, büyük şirketler personel çıkarmaya hız verdi. İngiltere, üst gelir gruplarının vergi oranlarını artırmaya hazırlanıyor.

Avrupa ekonomisindeki umutsuz gelişmeler sürüyor. Alman ekonomisindeki gelişmeler deflasyon endişelerini artırmaya başladı. Alman Merkez Bankası Bundesbank, Avrupa Merkez Bankası'nın yarım puanlık faiz indirimiyle deflasyona karşı önlem aldığını açıkladı. Bundesbank, Alman ekonomisine ait 2003 yılı büyüme hızı tahminini yüzde 0.5'ten, yüzde sıfıra revize etti. Beklenen en yüksek büyüme hızının ise yüzde 0.2 olarak belirlendiği dile getirildi.

Ayrıca euro'daki değer artışı, Almanya'daki durgunluk ve deflasyon riskini artırıyor.

Avrupalı şirketler, bölgede yaşanan ekonomik istikrarsızlıklar nedeniyle binlerce kişiyi işten çıkarmaya devam ediyor. Alman demiryolu işletmecisi Deutsche Baha'nın 40 bin çalışanın işine son vereceği bildirildi. İngiliz havayolu şirketi British Midland'ın, önümüzdeki dört yıllık dönemde bin 500 kişiyi işten çıkaracağı ve Alman altyapı hizmetleri şirketi RWE'nin ise iş gücünde bin kişilik bir kesintiye gideceği ifade edildi.

İngiltere Maliye Bakanlığı, Avrupa Birliği ortak para birimi Euro'ya katılım için koşulların şu an uygun olmadığını belirtti.

İngiltere'de halkın Avrupa Birliği (AB) ve euro konusundaki eğilimini saptamak üzere yapılan son araştırmanın sonuçları, 6 ay önce yüzde 61 olan tek Avrupa Para Birimi Euro'ya karşı olanların oranının yüzde 63'e yükseldiğini ortaya koydu. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan araştırmanın sonuçları hükümetin konuyla ilgili bir referandum yapmak konusundaki istekli tutumu sürerken, euroya destek verenlerin oranının da yüzde 28'den yüzde 24'e düştüğüne dikkat çekti. Sonuçlar İngiliz halkının, AB üyeliğine de sadece yüzde 30'luk bir oranla destek verdiğini ortaya koydu.

AB'nin genişleme sürecine olan karışıklığın da Aralık ayındaki yüzde 32 oranından bugün yüzde 36'ya yükseldiğine işaret eden araştırma, genişlemeyi destekleyenlerin oranının da yüzde 42'den yüzde 36'ya düştüğüne dikkat çekti.

İngiltere Avam Kamarası'nın Başkanı Peter Hain, zenginlerin ödeyecekleri vergilerde oran artışına gidilmesini, artan ve alt gelir gruplarından daha az vergi alınmasını önerdi.

Halen İngiltere'de yılda 35 bin sterlin ve altında kazananlar için uygulanan en düşük vergi dilimi yüzde 22 olarak uygulanıyor. Bunun üzerindeki kazançlar ise yüzde 40'lık vergi dilimine giriyor ve bu yüksek vergilendirme yüzünden pek çok ailenin geçim sıkıntısı çektiği belirtiliyor.

ABD'den IMF'ye eleştiri

ABD Kongresi Genel Hesap Ofisi (GAO), Uluslararası Para Fonu'nun küresel mali krizleri önlemede yetersiz kaldığını savundu.

GAO, IMF'nin yayınladığı Dünya Ekonomisi'nin Görünümü Raporu'nun, üye ülkelerin ekonomik durgunluk tahminleri ve dış ticaret açıkları konusunda yetersiz saptamalarda bulunduğunu, gelecekteki dış ticaret açıklarının tahmininde ise çok kötü durumda olduğunu bildirdi.

GAO'nun saptamalarında, IMF'nin, iki önemli küresel kriz olan 1995'teki Meksika krizi ve 1997-98 yıllarındaki Asya mali

krizlerinde başarılı olmadığını belirtti.

IMF Birinci Başkan Yardımcısı Anne Krueger ise bu eleştirilere karşı, IMF'nin, üye ülkelerdeki krizleri, Dünya Ekonomisi'nin Görünümü Raporu'nda belirtmesinin başlı başına kriz yaratabileceği ve yabancı yatırımcıların o ülkeden hemen kaçmasına neden olacağı savunmasında bulundu.

Tercihli ticaret planı

Amerikan Senatosu'na, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Ortadoğu'daki bazı Müslüman ülkelere Amerika ile ticarete avantajlar sağlaması öngörülen bir yasa tasarısı sunuldu. Tasarının imza sahipleri, Senato Ticaret Komitesi'nin Cumhuriyetçi Başkanı John McCain ve Komite'deki kıdemli Demokrat üye Max Baucus.

Bu isimlerden Baucus, açıklamasında, Ortadoğu'da daha güçlü ekonomik büyüme sağlanmadıkça bölgeye barışın gelmesinin ve terörün önlenmesinin zor olduğunu söyledi.

Tasarıda, Başkan'a, uygulamaya tabi ülkelere ithal edilecek bazı mallardaki gümrük vergisini kaldırma yetkisi verilmesi öngörülmüyor.

Tasarıda öngörülen tercihli ticaret anlaşmalarının Türkiye'nin yanı sıra Afganistan, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir, Fas, Irak, Katar, Kuveyt, Lübnan, Mısır, Pakistan, Suudi Ara-

bistan, Tunus, Umman ve Yemen'i kapsamaması planlanıyor. ABD yönetimi yetkilileri de, öneriye karşı olmadıklarını dile getirdiler.

Tasarıda, bazı önkoşullar da var. Ticaret avantajlarından yararlanacak aday ülkelerin, teröre karşı mücadeleye destek vermesi, piyasa ekonomisi uygulaması, ekonomik reformlar yürütmesi ve insan haklarına saygılı olması isteniyor.

Uzmanlar, Türkiye'nin bu koşulları en fazla sağlayan ülke olduğunu belirtiyor.

Ancak bu, daha yeni bir girişim, nasıl gerçekleşeceği çok açık değil. Ayrıca Türkiye'nin Avrupa Birliği ile yükümlülüklerinin buna engel olup olmayacağı da henüz net değil. Ancak prensipte olumlu bir gelişme olarak değerlendiriliyor.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü, birliğe üye ülkelerin yılın birinci çeyreğindeki büyüme oranlarına ilişkin tahminlerini açıkladı. OECD tarafından yayınlanan raporda, üye olan 30 ülkenin ortalama büyüme hızının yüzde 0.3 düzeyinde gerçekleşeceği öngörüldü.

Aynı dönemde ABD ekonomisi yüzde 0.5, Euro Bölgesi'nin yüzde sıfır büyüyeceği ifade edildi. Raporda, sorunlarla boğuşan Almanya ekonomisinin yüzde 0.2, İtalya ekonomisinin ise yüzde 0.1 daralacağını altı çizildi.

Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak-Mayıs (Trilyon)			Reel Artış (Enflasyondan Arındırılmış)*	2003 Yılı Bütçe Hedefi
	2002	2003	Artış (%)		
Gelirler	29.867	37.058	24.1	-5.3	100.782
Genel Bütçe Gelirleri	29.405	36.043	22.6	-6.9	100.357
Vergi Gelirleri	21.037	30.748	46.2	11.4	85.955
Gelirden Alınan Vergiler	6.967	9.570	37.4	4.6	26.115
Gelir Vergisi	4.963	6.180	24.5	-5.3	17.197
GVK Göre Alınan Geçici Vergi	148	212	43.2	9.2	
Kurumlar Vergisi	1.971	3.387	71.8	31.3	8.918
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	1.608	2.765	71.9	31.3	
Servetten Alınan Vergiler	341	799	134.3	78.6	2.329
Motorlu Taşıtlar Vergisi	328	571	74.1	32.9	1.140
Mal ve Hizmetlerden Alınan V.	10.526	15.567	47.9	13.0	44.960
Dahilde Alınan KDV	4.099	5.554	35.5	3.0	16.046
Taşıtlar Alım Vergisi	104	119	14.4	-13.0	
Özel Tüketim Vergisi		7.716			22.353
Banka ve Sigorta Muameleleri V.	431	500	16.0	-11.4	1.064
Özel İletişim Vergisi	302	342	13.2	-13.7	1.103
Özel İşlem Vergisi	213	226	6.1	-19.1	935
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	3.202	4.811	50.2	14.5	12.531
İthalde Alınan KDV	2.973	4.456	49.9	15.3	11.683
Vergi Dışı Normal Gelirler	5.866	3.086	-47.4	-59.5	10.294
Katma Bütçe Öz Gelirleri	462	1.015	119.7	67.2	425
Harcamalar	45.566	58.866	29.2	-1.5	145.949

*Hesaplama TÜFE % 30,7 olarak alınmıştır.

EKONOMİK VERİLER

	2003	2002	2001	2000	1999	1998
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	66.147	273.463	176.484	125.596	78.283	53.518
GSMH (milyon dolar)	46.582	175.898	144.313	201.378	187.468	205.808
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	7.4	7.8	-9.5	6.3	-6.1	3.9
Kişi başına GSMH (ABD Doları)		2.584	2.123	2.965	2.879	3.255
Üretim İndeksi	101.1	102.5	92	101	95.7	100.9
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	10.014	35.081	31.334	27.775	26.587	26.974
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	14.089	50.832	41.399	54.503	40.671	45.921
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-4.075	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084	-18.947
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	71.1	69.0	75.7	51.0	65.4	58.7
İşsizlik Oranı (%)	12.3	10.6	8.5	6.6	7.7	6.8
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	162.558	149.869	122.157	36.421	22.920	11.612
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	133.196	131.551	113.948	118.686	102.983	96.418
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-2.368	-1.789	3.390	-9.819	-1.360	1.984

(Milyar TL)	2003		2002		2001
	13 Haziran	06 Haziran	27 Aralık	14 Haziran	28 Aralık
Emisyon	9.371.064	8.776.813	7.707.082	6.683.827	5.328.876
Para Arzı					
- M1	15.677.452	15.433.552	14.258.860	11.480.573	11.073.270
- M2	66.617.171	66.141.786	61.195.275	51.958.735	46.985.987
- M3	70.821.212	70.188.588	64.399.837	54.462.626	50.587.717
Yurtiçi Kaynaklı TL. Mevduat	62.300.790	61.415.304	56.294.199	48.727.928	44.921.685
- Vadeli Tasarruf	43.412.025	43.425.561	38.675.412	34.587.232	31.291.397
- Vadesiz Tasarruf	3.605.947	3.310.400	3.262.560	3.128.007	3.170.598
- Vadeli Ticari	7.527.694	7.282.673	8.261.003	5.890.930	4.621.320
- Vadesiz Ticari	4.006.064	3.858.258	3.784.187	2.783.327	3.100.924
- Resmi Mevduat	3.749.060	3.538.412	2.311.037	2.338.432	2.737.446
Kredi Stoku	40.014.252	39.575.488	35.159.807	37.609.098	34.796.973
- Tüm Banka Kredileri	40.014.252	39.575.488	34.909.807	36.859.098	34.046.973
- M.B. Kredileri	0	0	250.000	750.000	750.000
Bank. El. Tah. ve Bono	85.555.910	84.544.800	81.616.926	70.292.654	58.275.691

Mevzuat Değişiklikleri

- 10 Haziran 2003** - 4857 İş Kanunu
- Ticari Araçlarda Reklam Bulundurulması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
 - Vergi İadesi Genel Tebliği (Seri No:6)
 - Gelir Vergisi Genel Tebliği (Seri No:250)
 - Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No:318)
- 11 Haziran 2003** - Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin 2002/1 Sayılı Tebliğ'de Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ (No:2003/2)
- 12 Haziran 2003** - 4876 T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatifleri Tarafından Üreticilere Kullanılan ve Sorunlu Hale Gelen Tarımsal Kredilerin Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin Kanun
- Ek Emlak Vergisi Genel Tebliği (Seri No:2)
 - Ek Motorlu Taşıtlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:2)
 - Vergi Barış Kanunu Genel Tebliği (Seri No:5)
- 14 Haziran 2003** - 2003 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No:10)
- 16 Haziran 2003** - Devlet Muhasebesi Yönetmeliğinin Bazı Maddelerinde Ek ve Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 17 Haziran 2003** - 4875 Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu
- 18 Haziran 2003** - 4865 Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü Kurulması Hakkında Kanun
- Katma Değer Vergisi Genel Tebliği (Seri No:87)
- 19 Haziran 2003** - Gümrük Vergisi Askıya Alınması ve Avrupa Birliği Tarafından Tarife Kontejanı Açılması Planlanan Ürünlere İlişkin Tebliğ (İthalat: 2003/20)
- 24 Haziran 2003** - 4896 Karayolları Trafik Kanunu ile Sigorta Murakabe Kanununda Değişiklik yapılmasına Dair Kanun
- Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No:81)
- 25 Haziran 2003** - Mal ve Hizmetlere Uygulanacak Katma Değer Vergisi Oranlarının Tespitine İlişkin Karar'da Değişiklik Yapılması Hakkında Karar Sayısı:2003/5710
- 29 Haziran 2003** - Serbest Bölgeler Uygulama Yönetmeliğinin Bir maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 2004 Yılı Bütçe Çağrısı

Vergi Takvimi

- 07.07.2003** - Haziran 2003 Dönemi 4705 Sayılı Kanuna Göre Tahsil Edilen Özel İşlem Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 07.07.2003** - Haziran 2003 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 09.07.2003** - 16-30 Haziran Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 10.07.2003** - 16-30 Haziran Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Motorlu Taşıtların İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Kolalı Gazoz, Alkollü İçecekler ve Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 21.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Damga Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.07.2003** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 21.07.2003** - Haziran 2003 Dönemi Özel İşlem Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 21.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 21.07.2003** - Haziran 2003 Dönemi Faiz Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 21.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı ve Ödenmesi
- 21.07.2003** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 24.07.2003** - 1-15 Temmuz Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 25.07.2003** - Haziran 2003 Dönemine ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2003** - 2002 Vergilendirme Dönemi A, B, C Bildirimlerinin Verilmesi
- 25.07.2003** - 1-15 Temmuz Dönemine ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 25.07.2003** - Nisan-Mayıs-Haziran 2003 Dönemine Ait Basit Usul KDV Beyanı ve Ödenmesi
- 31.07.2003** - Kurumlar Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 31.07.2003** - Motorlu Taşıtlar Vergisi 2.Taksit Ödemesi
- 31.07.2003** - GVK Madde 94/6-b'ye Göre Yapılan Stopajın 2.Taksit Ödemesi (D.K.P. Stopaj)
- 31.07.2003** - Gelir Vergisi (Gayri Menkul Sermaye İratları) 3.Taksit Ödemesi

Haziran 2003 Kronoloji

- 01 Haziran** Fransa'nın Evian kentinde G-8 zirvesi yapıldı. Toplantı çeşitli sokak gösterileri ile protesto edildi.
- 02 Haziran** Devlet Bakanı Ali Babacan, hükümetin 2003 yılı cari işlemler hedefinde revizyona gidildiğini, cari işlemler açığı hedefinin 3.7 milyar dolardan 6.1 milyar dolara çıkarıldığını açıkladı.
- 03 Haziran** Türkiye'de yayıncılığın duayenlerinden Ercan Arıklı geçirdiği trafik kazası sonucu hayatını kaybetti.
- 04 Haziran** Ortadoğu sorununa çözüm bulmak için Ürdün'de biraraya gelen ABD Başkanı Bush, İsrail Başbakanı Şaron ve Filistin Başbakanı Abbas arasındaki zirvede yapıcı sözler verildi.
- 05 Haziran** Avrupa Parlamentosu Türkiye raporunu kabul etti. Raporda, Türkiye'nin reformları sürdürmesi halinde 2004 yılında AB'ye tam üyelik müzakerelerine başlayacağı mesajı verildi.
- 06 Haziran** Özelleştirilecek olan Petkim için yapılan ihalede en yüksek teklifi 605 milyon dolarla Uzan Grubu verdi.
- 07 Haziran** Ankara'dan Ağrı'ya giden yolcu otobüsünün şoförü uyuyunca otobüs tuncel çarptı 27 kişi öldü.
- 08 Haziran** Ankara-İstanbul arası 3 saate indirecek hızlı tren projesini temel atıldı.
- 09 Haziran** Cumhurbaşkanı Sezer Meclis'te uzun bir görüşme maratonuyla çıkarılan iş yasasını onayladı.
- 10 Haziran** İsrail Hamas'ın üst düzey liderlerini hedef alan roketli saldırı düzenledi, 1 çocuk öldü, 27 kişi yaralandı.
- 11 Haziran** İsrail'de Hamas örgütünün düzenlediği intihar saldırısında 17 kişi öldü 70 kişi yaralandı. İsrail'in düzenlediği füze saldırısında ise 7 Filistinli hayatını kaybetti.
- 12 Haziran** Enerji Bakanlığı, Uzan Grubuna ait Çukurova Elektrik ve Kepez Elektrik şirketlerine, imtiyaz sözleşmelerini iptal ederek el koydu. El koyma gerekçesinde sözleşme hükümlerinin sürekli ihlali gerekçe gösterildi.
- 13 Haziran** Tahran'da üniversite öğrencileri rejim alehtarı gösteri düzenledi. Eski başbakanlardan Mesut Yılmaz Yol-suzlukları Araştırma Komisyonu'na 6 saat bilgi verdi.
- 14 Haziran** Malezya'da temaslarda bulunan Başbakan Erdoğan, 2004 yılından sonra IMF ile yeni bir stand-by anlaşması imzalanmayacağını açıkladı.
- 15 Haziran** Öğrenci seçme sınavı yapıldı. 1 milyon 502 bin kişi sınava girdi, 400 bin 884 kişi Üniversiteye girebilecek.
- 16 Haziran** Malezya gezisinin ardından Pakistan'a geçen Başbakan Erdoğan, Devlet Başkanı Müşeref ile Kıbrıs ve Keşmir konusunu görüştü.
- 17 Haziran** TÜSİAD, Enerji Bakanlığı'nın ÇEAŞ ve Kepez Elektrik için aldığı sözleşme fesih kararının yasalar çerçevesinde bir girişim olarak değerlendirilmesi gerektiğini açıkladı.
- 18 Haziran** Altıncı uyum paketi TBMM Adalet Komisyonu'nda kabul edildi. Bağdat'ta maaşlarını alamadıkları için gösteri yapan eski Irak ordusu üyelerine, Amerikan askerlerinin açtığı ateş sonucu iki kişi öldü.
- 19 Haziran** Devlet Bakanı Kürşat Tüzmen, krizin önce sinyallerinin geldiğini söyledi.
- 20 Haziran** AB Selanik zirvesinde AB Anayasa taslağı açıklandı.
- 21 Haziran** Financial Times Gazetesinin haberine göre, Londra Yüksek Mahkemesi Uzan'ların İsviçre'deki hesaplarının dondurulmasına karar verdi.
- 22 Haziran** Genelkurmay Başkanlığı 18 aylık normal askerlik süresinin 15, yedek subaylık süresinin 12 ve kısa dönem askerlik süresinin ise 6 aya indirilmesini hükümete teklif etti.
- 23 Haziran** Gazprom, Türkiye'nin Mavi Akım projesi ile aldığı doğalgazın fiyatını indirmeye hazır olduğunu açıkladı.
- 24 Haziran** Hükümet, Irak'ın yeniden yapılandırılması kapsamında bütün havaalanı ve limanları ABD ve milletvekiline açtı.
- 25 Haziran** Bakanlar Kurulu, PKK'lılara yönelik Toplum Kazandırma Yasası adı altında, suç işlememiş örgüt üyelerine af getiren bir düzenleme çıkaracağını açıkladı.
- 26 Haziran** DYP eski Şanlıurfa Milletvekili Sedat Bucak, Susurluk çetesi davasından beraat etti.
- 27 Haziran** Neşter Operasyonu davasında hakim karşısına çıkan 9 tutuklu sanık kefaletle tahliye edildi.
- 28 Haziran** Başbakan Erdoğan, Temmuz'da sanayi doğalgazında yüzde 6, konutlardakinde ise yüzde 7 indirime gidileceğini açıkladı.
- 29 Haziran** ABD, Filistin Lideri Abbas ve İsrail Lideri Şaron'dan yol haritasına uyulmasını istedi.
- 30 Haziran** Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer, 6. Uyum Paketin'deki terörle mücadele yasasının 8. maddesinin kaldırılmasına ilişkin düzenlemeyi bir daha görüşülmek üzere Meclis'e geri gönderdi.